Kemalettin TUĞCU

27

GARİP KUŞUN YUVASI

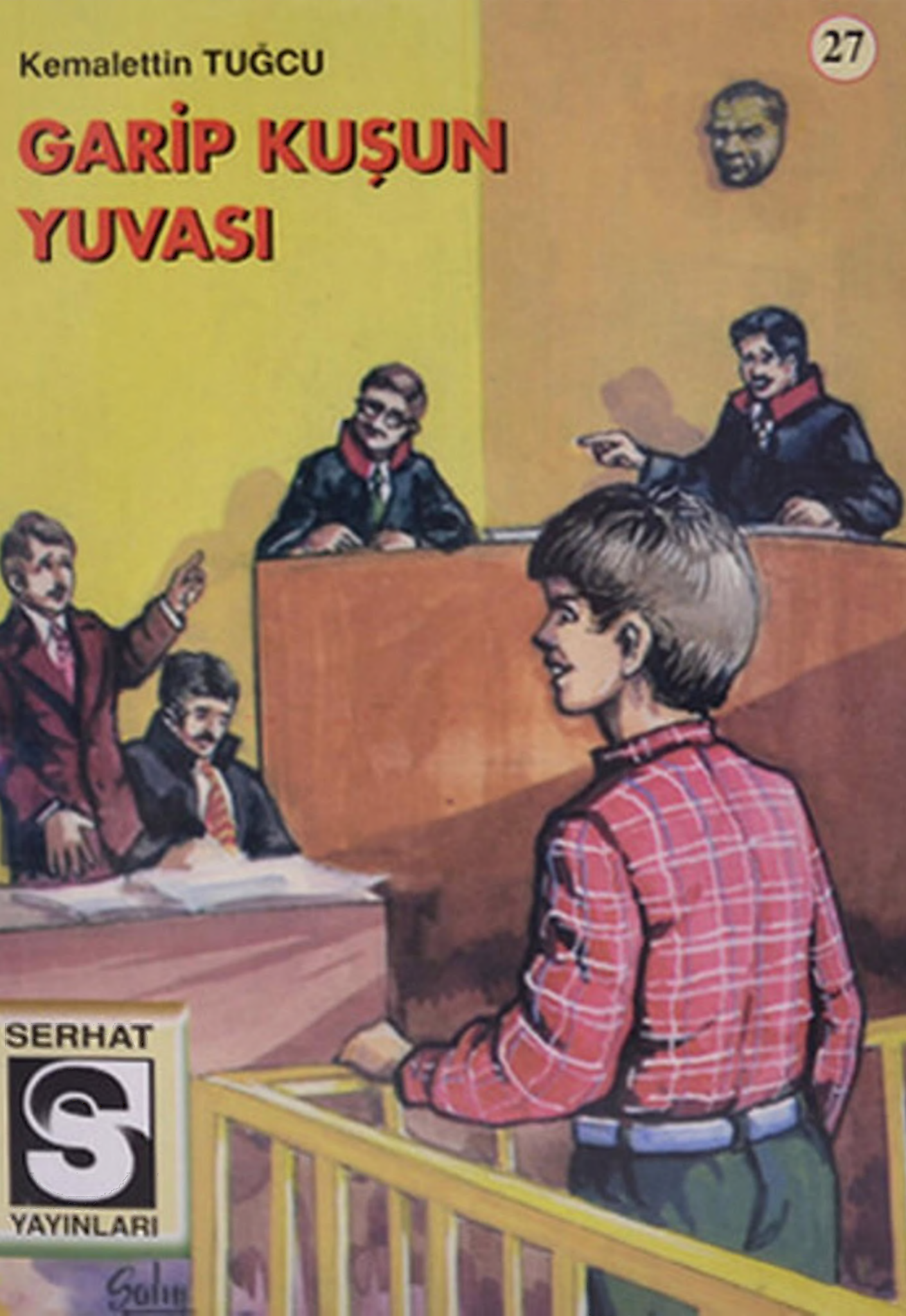

SERHAT YAYINLARI

Çocuk Romanları 27

KEMALETTİN TUĞCU

Garip Kuşun Yuvası

Kurtuluş Yayınları
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 122 Tel: 29 48 27 – 29 38 08 Ankara

Garip Kuşun Yuvası

HALİL EFENDİ ile ilk defa bakkal dükkânına gittim. Amcam ne kadar yaşlı ise, dükkânı da o kadar fakir. Sokakta bir kasap, bir berber, bir de dükkânının önünde çalışan kunduracı var.

Ev hemen oracıkta. Dükkândan çıkıp birkaç adım yürünse sokağa sıralanan apartmanların arasına sıkışıp kalmış olan o ahşap bina görünür. Ahşap nedir biliyor musunuz? Ağaçtan, tahtadan yapılmış demektir. Pek bilgisiz olanlar buna arşak derler. Taş binalara da kâgir denir ama, yine bilgisizler, buna da kevgir derler.

Yengem Halime Hanım da iki de bir :

— Halil Efendi, der. Bu kadar isteyenler oldu şu arşak binadan beni kurtaramadın gitti.

Amcam :

— Benden sonra hanım, benden sonra! karşılığını verir.

Munise de Amcam'ın kızı. Benden iki yaş büyük. On altısında. Ama zavallı kızı okutmamışlar. Zar zor ilkokulu bitirmiş. Sonra yallah ev. Öyle arkadaş, gezme filan da yok. Millet yaz sıcağında plajlara dökülürken o zavallı arşak binanın kırmızı, dört köşe tuğla döşeli, yer yer aşınmış, çukurlaşmış mutfağında oturur. Orada sökük diker. Başını kaldırıp pencereden bile bakmaz.

Öğle yemeğine dönüşte Halil Efendi ona takılır :

— Oh, maşallah, bizim akşama kadar güneşten anamız ağlasın, imanımız gevresin, sen burada serin serin otur.

Ablam Munise dünyaya dargın gözleriyle küskün küskün bakar, hiç bir şey söylemez. Söylese de neye yarayacak ki? Boğaz tokluğuna, herşeyden mahrum yaşayan kız bu karanlık, renksiz yaşantıya boyun eğip gidiyor işte. Yine de Amcam bazı akşamlar haykırıyor:

— Ben şıp diye adamın gözünden çakarım, anladın mı? Aklını başına al da benim başımı belâya sokma.

Munise garip garip bakar anasına. «Ben ne yaptım, suçum nedir?» demek ister. Zavallının bir suçu yoktur ama geri kafalı baba boş atıp dolu tutturmak ve gözdağı vermek ister.

Bazen kızcağız canından bezerek ağlayıp odadan çıkarsa Yengem itiraz eder, o zaman Amcam :

— Hanım, der. Nasrettin Hoca'nın hikâyesini bilmez misin? Kızını çeşmeye giderken dövermiş. Testi kırıldıktan sonra dövmüş, kaç para eder?

İşte ben, belki Munise kadar bahtsız çocuk, bu adamın yanına düşmüştüm. Kızına bu kadar acımasız olan adam, öteden beri dargın olan kardeşinin oğluna ne eziyet yapmaz ki!

Annem ölmüş, babam başka bir kadın almış. Sonra babam da ölmüş. Ben üvey ana ile kalmışım. Derken kadın bir daha evlenmiş ve gelen adam beni kapı dışarı etmiş.

Zavallı annem, sağlığında beni bayramda filan yollardı bakkal Amcam'a. Gizlice giderdim, el öperdim. Her seferinde de :

— Gel bakalım hayta, derdi.

Garip değil mi? Amcam'da erkek evlât tutkusu var. İlk çocuğu kız olmuş. Ölmüş. İkincisi de işte yine kız. Buna fena halde içerlemiş. Ama elden ne gelir. Allah vermemiş işte!

Babam'ın, Annem'in ölümlerinden haberi bile yoktu. Dediğim gibi, dargındı Babam'la. Kapılarına dayandığım zaman bunu öğrendi. O şaşkınlıkla birşey yapa-

madı. Demek kardeşi Remzi ölmüş ha? Bak sen şu Allah'ın hikmetine.

Acım tazelendiği için gözlerim yaşlıydı. Halil Efendi :

—Dünyanın hali bu oğlum, dedi. Olan olmuş, aradan bunca zaman geçmiş. Ağlasan da, yırtınsan da para etmez. Eh ben de senin bir baban sayılırım. Amcalar yarı baba demektir.

Adam akraba filan dinler mi? Eski kafa işte. Benim gibi on dördüne gelmiş bir delikanlıyı evinde nasıl barındırsın? Yetişmiş kızı var. Sonra konu komşu ne der?

Denize düşen yılana sarılır derler. Ben sokakta kalmamak için bu eski kafalı adama yanaşmak zorundaydım. Daha ertesi gün onunla beraber evden çıktım. Maazallah, beni evde bırakır mı?

Yavaş yavaş baba yarısı olduğunu söylediğine yeriniyor, beni sepetlemek için ne yapacağını bilemiyordu.

İşte dükkâna bu ilk gelişimde onunla konuştum.

— Eee, dedi. Peki şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?

— Ne bileyim, dedim. Sen benim Amcam'sın. Sen düşün.

— Ben düşüneyim ha! Bu zamanda evlât yetiştirmenin ne büyük dert olduğunu bilemezsin? Ben kendi başımdakine bakmaktan acizlik getirmişim. Sana nasıl bakarım?

— Amca, biliyorsun, Babam memurdu. Erken emekli olmuştu, ticarete başlamıştı. Annem'e bağlanan maaşı vardı.

— Annen daha önce ölmedi mi?

— Üvey Annem'e demek istedim Amca.

— Peki, sonra.

— Sonra Annem evlenince o maaş kesildi. Şimdi o maaşın bana bağlanması mümkün.

— Kaç paralık maaştı bu?
— Üç ayda dört bin beş yüz lira alırdı.
— Eh, fena para değil ama, kim uğraşacak?
— Babam'ın arkadaşları var. Ben onlara rica ederim.
— Peki ama ne diye onlarla oturmuyorsun?
— Ben mi? Şimdi onlara gidip de Amcam beni evine kabul etmiyor mu diyeyim? Eğer bunu dedirtmek istiyorsan müsaade et, gideyim.

Halil Amcam kısa sakalını avucu ile tutmaya çalışarak :

— Murat oğlum, dedi. Ben senin Amcan'ım. Bak benim erkek evlâdım olmadı. Baban da öldü. Bundan sonra ben de kart meşe ağacı gibi dal budak salamam. Sen bizim sülâlemizi yürüteceksin. Babamızın vasiyeti vardı. Soyumuzu yürütün, der dururdu. Şimdi ortada bir sen varsın. Sen dedenin isteğini inşallah yerine getirirsin. Ama bizim ev de dar. Sonra biliyorsun ki evde bir de **kız var.**

— Amca, o nasıl lakırdı, Munise benim ablam değil mi?

— Şey, elbette ablan. Ama sen insanları bilmezsin. Dedikodu yaparlar.

— Yetim kalmış yeğenini evine aldığın için dedikodu yapacaklarsa canları cehenneme Amca.

Patlak bir kesekâğıdının içine tıktığım evlik pantalonumu çıkarttım. Bir çare buluncaya kadar dükkânda çalışacaktım. Dükkân dersem çeşidi gayet az bir bakkaliye. Galiba adamcağız o güne kadar ailesinden, boğazından kısmış, epeyce bir para yapmış. Pek kazanç tasasında değil.

O gün, öğle namazı için camiye giderken bana :

— Murat, dedi. Dükkâna pek bakamıyorum. Merdiven inip çıkacak halim yok. Sen şu rafın üstünü bir temizle. Orada Sultan Palamut zamanından kalma güllaçlar var. Artık bayatlamış, un ufak olmuştur. Atıver

çöp tenekesine. Sarmısak demetini de indir. Dikkat et, börtü böcek vardır. Eğer biri birşey isterse boş çevirme. Bizde pazarlık yoktur. Herşeyin fiyatı üzerinde. Ben namazı kılıp geleyim, biraz birşey yeriz.

Garip değil mi? Bir saate yakın yalnız kalmıştım. Gelen müşterinin hangisine bakacağımı şaşırdım. Ekmeklerin hepsi bitti. Peynirdi, soğandı, patatesti derken epeyce birşeyler sattım. Her müşteri de :

— Halil Efendi yok mu? diyorlardı.

Sonuna Amcam da yetişti. Bir ikisi ona :

— Ateş gibi delikanlı maşallah, dediler.

Amcam namaz takkesini çiviye asıp kasketini giyerken :

— Garip şey, dedi. Bunlar hiç gelmezlerdi bana. Arnavut bakkaldan alış veriş ederlerdi. Belki adam dükkânı kapatıp mal almaya gitmiştir.

Sattıklarımın ayrı ayrı hesabını gördüm :

— On iki ekmek, üçerden otuz altı lira. İki paket yağ, sekizerden on altı. Bir kutu çiçek yağı, doksan beş de o. Yarım kilo peynir yirmi beş, iki litre de gaz yağı.

— Aman oğlum, gazı yiyecek içeçeğe bulaştırmayasın?

— Merak etme Amca, müşteri kendisi koydu. Güllaçlara gelince... Tam atacaktım ki, yaşlı bir kadın geldi. Öylece aldı benden. Üzerindeki fiyattan verdim. Şimdi iki misline çıkmış ama atacağıma...

O akşam yemekte Amcam :

— Meliha, dedi. Sana birşey söyleyeyim mi? Bu oğlan çok kısmetli. Hani bu güne kadar kapımı çalmayanların içinde gelmeyen kalmadı. Ben bu kadar malı bir haftada satamazdım. Sonra dükkânı hayli temizledik.

Tahta bir masanın üzerine muşamba sermişlerdi. Çorbayı, etli fasulyeyi orada yedik. Üstüne pilavdan sonra bir de karpuz kestiler. Hani ben bu yemeği hak etmiştim. Yalnız zavallı Munise yemek sırasında başı

örtülü ve hep önüne bakarak yemek mi yedi, zehir mi yedi bilemem artık.

Meliha Hanım, evde yer olmadığı için misafir odasında bana bir divan üstüne bir yatak yapmıştı. Kapının topuzuna da bir havlu asarak :

— Murat Bey oğlum, dedi. Yüz havlun kapıda asılı.

— Sağ ol yenge, diye seslendim.

Ahşap ev, çıt olsa duyuluyor. Bir aralık Amcam'ın:

— Bana bak Meliha, dediğini duydum. Öyle fazla ikram etme. Murat bizimle kalamaz. Bir çaresini bulup savmak lâzım.

Buna karşılık Meliha Hanım

— Efendi, dedi. Sen Müslüman adamsın. Beş vakit namazındasın. Besmelesiz kasketini giymezsin, öksüz ve yetim yeğenine karşı Allah sana hiç bir vazife vermedi mi sanırsın?

Amcam :

— Bana Müslümanlığı öğretme be kadın, dedi. Ben de kaldırıp sokağa atacak değilim a. Çaresini arıyorum işte.

İnsan bu hakaretlere, ya da istiskale dayanamaz, kendini sokağa atar ama, ben ne olursa olsun serseri bir hayata giremezdim.

Artık bir bakkal çırağından farkım yoktu. Her sabah Halil Efendi'nin peşi sıra dükkâna gidiyordum. Dükkânın içi basılmış topraktı. Raflar, dolaplar, yağ içindeydi. Cam, dışarısı görünemiyecek kadar tozlu ve kirliydi.

Dükkânın içi gibi kapının önünü de sulayıp süpürüyordum. Yavaş yavaş rafların tozunu almış, kutuları bile silmiştim. Camlar pırıl pırıl oldu. Tezgâhın başında oturan Amcam bir elinde tesbihi, bir dizini dikmiş, ayağını battal koltuğuna çekmiş, arkasına yaslanmış, oturuyordu.

Gelen müşteri tanıdıksa ona adıyla sesleniyor, bana :

— Bak oğlum, Bey ne istiyor, diyordu.

Ben alış verişi yaparken o yan gözle benim hareketlerimi kontrol ediyor, müşteriyi kapıya kadar selametleyip :

— Yine bekleriz, güle güle.

Dediğim zaman :

— Baban da mı esnaftı be Murat, diyordu.

Sabahleyin kapıdan girerken sağ ayağını içeriye atıyordu. Bana da öyle tenbih etmişti. Sonra kapının tam karşısına asılı duran levhayı okuyorduk.

Elkasib Habibullah.

Ona bunun ne demek olduğunu sordum.

— Bu Arapça bir sözdür, dedi. Pek iyi bilmiyorum ama «Kazananlar Allah'ın sevgilisidir» demek olmalı. Belki de «Allah kazananları sever» demektedir. İyi ki sordun. Abidin Efendi'ye sorayım.

O levhanın da tozunu almış, çerçevesini temizlemiştim. Boş zamanlarımda durmadan sinekleri kovalıyor, öldürüyordum. Tabii içerisi dışarıdan daha serin olduğu için sinekler hep serinliğe gelmek istiyorlardı.

Bazen, kimbilir hangi eskiciden aldığı koltuğunda uyuklayan Amcam Halil Efendi'ye dikkat ediyordum. Bu horlayan, içi geçen adam Babam gibi ince yapılı ve nazik değildi. Amcam daha çok bir kasaba esnafına, bir mescit softasına benziyordu. Öyle kalın, rengi kırmızı, boğazına düşkün bir adam.

Gündüzleri beni eve götürmek istemiyordu. Bunun için :

— Murat, diyordu. Şimdi eve kadar kim gidecek? Şuradan biraz pastırma dil. Biraz yağ koy da hafif pişsin, üstüne de ikişerden dört yumurta kır. Bir ufarak karpuz kes.

Bazen yarım kilo yoğurda iki avuç şeker atıp gü-

zelce karıştırıyorduk. Kaşikla, ya da ekmek batırmakla iyi yeniyordu.

Dükkânda yenen bu yemekten sonra Halil Efendi koltuğuna çekiliyor, ayaklarını yanına topluyor, sırtını koltuğun arkalığına dayıyor, arası çok geçmeden horlamaya başlıyordu.

Erkence acıkırsa yemek yemesine engel oluyordum.

— Amca, bana kalırsa önce namaza gitsen iyi olur. Tok karnına yatıp kalkma. Hem sana zarar, hem de belki secdede için geçiverir. Bak neredeyse ezan okunacak.

— Sen bana bayağı akıl öğretmeye kalkıyorsun, diyordu.

— Her seferinde sen bilirsin demiyor muyum?

Bir iki gün babamın eski arkadaşlarından birine giderek yetim maaşı bağlatmak için uğraşmalarını rica ettim. Her dönüşümde Amcam'ın

— Yine mi geldin başıma? der gibi baktığını sanıyordum.

Ama o da, müşterileri de biliyordu ki ben geldim geleli dükkân çok değişmişti. Terazinin kefesi bile pırıl pırıl yanıyordu. Ne satılıyorsa hepsini sıraya ve nizama koymuştum. Düşünmek, kahırlanmak istemediğim için kendime iş icadediyordum.

Bazı arabacılar veya kamyoncular vardı. Bunlar toptancılardan mal alır ve dükkânlara satarlardı. Bunların çoğu da toptancıların arabaları olurdu. Geçinmeye pek gönlü olmayan amcam çoğu zaman :

— Şimdilik bir şeye ihtiyacım yok, selâm söyle, derdi.

Ama ben çoğu kez itiraz ediyordum :

— Amca kahvaltılık, yemeklik yağ yok, iki tekerlek kaşar, bir teneke de beyaz peynir lazım. Küçük bir fıçı tuzlu balık, kuru fasulye ile pirincimiz de yok. Çay da lazım.

Bunlar hep aranan ve istenen şeylerdi. Halil Efendi'nin geçinmeye gönlü yoktu ki uğraşsın. Artık tembelleşmiş bir adamdı. Sabahtan akşama kadar yerinden kalkmadığı oluyordu. Bazen namazını dükkânda kılıyor, sonra yine oturuyordu.

Bazen hoca kılıklı bir adam geliyordu ona. Dağılmış olan hasırının üstüne bez dikilmiş, kirli bir sandalyeye oturur, bir çay içmeyince gitmezdi. Adam Amcam uykuya dalsa bile kımıldamadan otururdu.

İçi geçip de kalkan Halil Efendi :

— Üzerimde bir ağırlık var, derdi. Bazen böyle içim geçiveriyor. Sen şu çayı koy bakalım Murat.

Yemek pişirdiğimiz bir gaz ocağı vardı. Kararmış bir ibrikte çay demliyor, onlara birer bardak veriyordum. İbrikteki çayın posasını dökmez, bazen üç gün kullanırdık.

Beni evine götürmek istemediğini bildiğim için kepengi üstüme çekip kapamasını söylediğim zaman da nedense bunu yapmak istemiyordu.

AĞUSTOS ORTALARINDA bulunuyorduk. Amcam'ın evine geleli bir buçuk ay olmuştu ki adamcağız birden hastalandı. Ağrılar, sancılar, ateşli, nöbetli geceler geçirmeye başladık.

Beni evinde istemeyen adam, o sıkıntılar, ıstıraplar içinde

— Aman oğlum bir yere gideyim deme, diyordu.

Kızı sokak nedir bilmiyordu. Yengem evleneli bunca zaman geçmiş, adamın kıskançlığından eve kapanmıştı. Doktora, eczaneye kim koşacak?

Ayrıca, ne kadar parası varsa bankaya yatırmış olduğu ve dükkânın kazancı ile geçindiği için eldeki para suyunu çekmişti. İki gün dükkân kapalı kalmıştı. Sonra, o biraz kendine gelince :

— Murat, dedi. Sen dükkânı aç oğlum. Elin yattı bu işe.

Allah'ın işine bakın. Beni evine istemeyen adam şimdi bakkal dükkânındaki malını öylece emanet ediyor, evinde yorgan döşek yatıyordu.

Dükkânı erkenden açıyor, fırından ekmeği alıyor, kapının önünde, bir arkalıksız iskemleye oturarak müşteri beklerken düşünüyordum.

Beş yaşımdayken ana okuluna vermişlerdi beni. Annem bana bakamayacak kadar hasta bir kadındı. Komşu çocuklarıyla gider gelirdim. Altı yaşımda okula başladım ve iyi bir öğrenci olduğum için on dört yaşımda ortayı bitirdim. İşte bu on dördüncü yaşımda artık üvey annemin kocası tarafından evden de sepetlendim.

Doğrusu o zamana kadar pek sıkıntı çekmemiştim. Ama Amcam'ın yanına geldikten sonra iş değişmişti. Adam hastalanıncaya kadar her akşam kolumdan tutup:

— Haydi oğlum, git başının çaresine bak.

Diyecek sanırdım.

Kimbilir, belki Allah bunu istemedi. Doğrusu aranırsa, benim bakkal çıraklığım onun kırk yıllık bakkallığından daha iyi idi. Sanki ortaokulu okuyan ben, çekirdekten yetişme bir bakkaldım. İnsanlarla, herkesle dost olmak istiyordum.

Amcam'ın epeyce veresiyesi vardı. Kapı komşusu bile ona bin liraya yakın borç takmıştı. Böyle veresiyeler ayrı bir defterde ve çekmecede bulunuyordu. Bu borçluların kimler olduklarını biliyordum. Onlardan bir kısmı ara sıra dükkâna uğruyorlardı. Halil Efendi'nin hatırını sormak için gelmiş gibi görünüp, bu arada alış veriş yapıyorlardı. Bunlardan hiç birine ay başında verilmek üzere mal vermedim. Hatta bazılarından nezaketle borçlarını ödemelerini rica ettim. Kızan, bağıranlar oldu. Ama borçlarını taksitle ödemeye kalkanlar da oldu. Hem peşin para ile alış veriş ediyor, hem de borçlarına karşılık beş on lira bırakıyorlardı. Ben

bu borç paralarını müşterilerinin gözü önünde hesaptan düşerdim.

Bir mühendis, bir hekim, belki bir mimar olacaktım. Fakat şimdi mahalleden geçerken benim için

— Bakkal çocuk, dediklerini duyuyordum.

Babam, annemin ölümünden sonra işi içkiye ve kumara dökmeseydi belki bu işler başıma gelmezdi. Ama annem ölür ölmez o hastabacılıktan kurtulmuş ve :

— Ben de kendi hayatımı yaşayacağım, demişti.

Kendi hayatını yaşamak, içmek, kumar oynamak, sonra da bir arkadaşıyla ticarete ortak olmak mıydı?

Ben babamın kendi hayatını nasıl yaşadığını bir türlü anlayamadım. İki tarafına sallana sallana, üstü başı meze lekeleri içinde, ceplerinde midye dolması, haşlanmış, soyulmuş yumurta ile gelen bu adam mutlu muydu?

Kimbilir, belki de öyleydi. Evlenmeden önce böyle körkütük eve gelince bana yılışık yılışık seslenirdi :

— Murat, yemek yedin mi evladım, bak sana midye dolması getirdim. Boğazımdan geçmedi sensiz.

Vıcık vıcık yağlı midye dolması, rakı rakı kokardı. Onu bir tabağa koyardım. Ya da sakız leblebisi saplanmış hazır lop yumurtaları, akı sarısına karışmış olarak elinden alır, ayrıca onun ellerini silmeye, üstünü başını temizlemeğe mecbur olurdum.

Ayık zamanlarında konu komşu ve arkadaşları araya girmiş, her zaman rakı koktuğu, böyle bekâr yaşıyamayacağını kendisine söylemişlerdi.

Üvey anam da talihsiz bir kadındı. Babam yine içiyordu. Yine ceplerinde midye dolması getiriyor ve yayık yayık :

— Hanım, diyordu. Bil bakalım size neler getirdim. Şu sağ cebimdeki senin, sol cebimdeki Murat'ın. Karıştırma sakın, anladın mı? Sağ cebimdeki...

Midye dolmaları çıkıyordu ortaya. Ama kim yerdi bunları? Bir yıl ancak çekti kadın. Sonra bir gün baba-

mı hastanede bulduk. Eve gelmesi bile kısmet olmadı. Ceplerindeki midye dolmalarıyla hastaneye kaldırılmıştı. Çabucak toparlandı, gitti. Kadın acımadı bile ona. Hayli gençti. İki yıl Babam'dan bağlanan maaşla geçindik. Ev Annem'den kalmaydı.

Sonradan Amcam yapmıştı miras hesabını :

— Oğlum, ev Annen'indi. Yarısı Baban'a, yarısı Annen'den sana kaldı. Baban da ölünce o yarım hissenin yine yarısı sana kaldı, yarısı da üvey Anan'a. Şimdi senin o evde dörtte üç hissen var demektir.

Bunu Babam'ın, bana maaş bağlatmak için uğraşan arkadaşına anlattığım zaman

— Ben tapudaki muameleye de bakarım, demişti. Baban'dan üvey Annen'e maaş bağlanırken veraset belgesi çıkmıştı. Orada apartman dairesi de yazılıdır. Sen hiç korkma. Tapu sattırmaz.

Bu işler böyle ola dursun, biz gelelim bakkal dükkânına. Adamcağız yorgan döşek yatarken, halsiz halsiz :

— Aman evladım, aman Murat'cığım, diyordu.

Bana böyle seslenmesinde bütün korktukları, bütün istemedikleri vardı. Elimi tutuyor ve kirpiklerinin arasından bir damla yaş kayıyor ve dalıyordu.

Evde kaldığım kadar onun yattığı odadan ayrılmamaya çalışıyordum. Yemek yemek için dışarıya çıksam, eğer uyanırsa beni soruyor, Yengem

— Kolonya bitti, eczaneye kadar gitti, nerdeyse gelir, diyordu.

Kızına göz açtırmayan bu adam kolay kolay belini doğrultamayacaktı. Ama hekimler onun daha yaşamasının mümkün olacağını söylüyorlardı. İlaç, hekim, bakım derken kırk gün yattıktan sonra odanın içinde dolaşacak hale geldi. Bu onun ikinci hayatı idi.

Artık bu ikinci hayatta pastırmalı yumurta, yağda kızarmışlar, biberli, ekşili şeyler, sakatat filan yok. Bol bol sebze, yağsız sığır eti, yağlar da hep bitkisel olacak.

Meliha Hanım :

— Buna da şükür Efendi, diyordu. Hamdolsun ayağa kalktın. Nice adamlar var ki, gençliklerinde bile bu perhize girmişler.

Çoğu oturduğu yerde namaz kılmak, Kur'an okumak, bir iki kafa dengi komşu ziyareti, bol bol ıhlamur.

Akşamları dükkânı kapayıp eve dönerken onu tahta evin penceresinin iç tarafında, başında namaz takkesiyle oturur görüyordum. Bana tesbihli elini sallayıp selam veriyor.

Sahiden de bu adama bir erkek evlat pek lazımmış ama Allah vermemiş işte. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra yanına çıkıp hatırını sorduğum zaman bana oturduğu divanın kenarını işaret ediyor. Ben de pencerenin eşiğine kolumu dayayıp arasıra dışarıya bakarak anlatıyorum.

Bir bakkal dükkânı deyip de geçmemek lazım. Bu iş toptancıdan ucuza alıp müşteriye pahalı satmak değil. Malın iyisi, kötüsü var. Hesap tutmak, defter imzalatmak lazım.

Halil Amcam kimseye zararı dokunmayan bir kimseydi. Ama başkalarına zarar vermekten hoşlanan ve bunu huy edinen kimseler de vardı dünyada. Sokağın sonuna doğru bir bakkal dükkânı daha açılmıştı. Bu, mahalleye taşınan emekli bir memurdu. Aldığı ikramiyeyi bu işe yatırmıştı.

Daha bir hafta geçmeden bir takım memurlar Amcam'ın dükkânına geldiler. Ben kaçak işçi olarak çalışıyormuşum.

Halil Efendi'nin Amcam olduğunu, yetim kalınca onun yanına sığındığımı, şimdi hasta olduğu için dükkâna benim baktığımı anlattım.

Memurlar gittiler. Birkaç gün sonra teraziyi kontrola geldiler. Halbuki o kontrol ettirilmişti.

Üçüncü olarak eksik tarttığım, fazla para aldığım ileriye sürüldü. Yine dükkâna geldiler. Bir kalıp pey-

Bir kaç gün sonra teraziyi kontrola geldiler.

niri vererek bana tarttırdılar. Üç yüz gram geldi. Memurlardan biri

— Oğlum, sen bunu yarım kilo diye vermişsin, dedi.

Bıçağın ucu ile tenekedeki peynirden bir parça koparıp uzattım. Memur bunu tattı. Ben

— Bu peynir başka yerden alınmış, dedim. Hem amcam yazılı kâğıda yiyecek koydurmaz. Biz peynirleri yağ kağıdına sararız. Bu, gazeteye sarılmış.

Kapıdan bir ses :

— Sen aldırma oğlum, dedi. Garip kuşun yuvasını Allah yapar. Sizin komşu Bahri Bey müşteriyi kendisine çekmek için bunca yıllık Amca'nın dükkânını kapattırmak için uğraşıyor. Ama Allah doğruların yardımcısıdır.

Böyle konuşan eczacıydı. Memurlar yine gittiler. Ben artık daha dikkatli olmak gerektiğine inanıyordum. Hemen her müşteriye kuşku ile bakıyor, bir şey tartarken teraziye dikkat etmelerini tavsiye ediyordum. Hemen çoğu

— Oğlum, sen bakıyorsun ya! diyorlardı.

Bu bakkal dükkânı baskınlarından sokaktaki esnafın ve komşuların haberi vardı. Herkes Bahri Bey'i ayıplıyorlardı.

İşte bu sırada ekim ayına gelmiştik. Soğuklar başlıyordu. Ben daha çok okulu düşünüyordum. Daha beş yaşımda başlamıştım okul hayatına ve tamam dokuz yıl okulda kalmıştım. Bu kadar hızlı başlayan işin sonu ortaokul biter bitmez tükenmişti. İşte arkadaşlarım artık liselere gidiyorlardı. Oralarda dersler başlamıştı bile. Ben bir bakkal dükkânında, elim çenemde düşünüyordum. Artık dükkânda, Amcam'ın çalıştığı sırada arkasına aldığı asker paltosu vardı.

Daha sonra, soğuklar başlayınca çok yakın olan fırından kor almaya başladım. Üst kapağı açılmış, kalın

ca telden bir sap takılmış olan bu gaz tenekesinin içinde kül vardı.

Fırına kadar gidip oradan bir iki kürek kor koyduruyordum. Daha olmazsa pişiricinin söndürdüğü kordan bir kese kâğıdına doldurarak alırdım. Bu çabucak yanıyor ve dükkân ılınıyordu.

Bir köşede, dükkânın arkasında bir yere kaldırılmış olan buzdolabını da meydana almış ve işlediğini görünce çok sevinmiştim. Amcam bunu masraflı oluyor diye çalıştırmıyordu.

Artık bunun içine yağları, yumurtayı, bozulacak, sıcaktan etkilenecek yiyecekleri koyuyordum. Bu arada gazoz, bira, meyve suları filan da vardı. Yakınlarda böyle şeyler bulunmadığı için benden alıyorlardı.

Amcam buzdolabını ortaya çıkarmama biraz darıldı. Ama fazla ses çıkartmadı. Dükkânı elim değdikçe boyamış, yenilemeye çalışmıştım. Bazı komşular birşey almaya geldikleri zaman :

— Burası bakkal dükkânı mı yoksa eczane mi? diye takılıyorlardı.

Tam üçüncü ayda bana maaş bağlandı. Bu parayı almam da kolay olmadı. Benim yaşım küçükmüş, maaşı ancak velime verebilirlermiş. Bunu da babamın arkadaşı temin etti.

Biraz para sahibi olunca çekilip gideceğimden korkuluyordu. Hatta bunu Amcam'ın yatak odasına bitişik misafir odasından işittim. Yengem'le şöyle konuşuyordu :

— Şimdi parasını eline aldı, apartman dairesinin de dörtte üçü onun, çekilir gider.

— Giderse ne yapalım Efendi, zaten sen onu istemiyordun?

— Hanım bu namuslu, dürüst bir çocuk.

— Sen bayramda, seyranda elini öpmeye geldiği zaman hayta demez miydin?

— Kadın bir ayağım çukurda, gider ayak beni yüzleme. Ben ne bileyim onun böyle olduğunu.

— Huysuzluğu bırak sen de. Giderse gider. Ne yapalım!

— Ya ne yiyip içeceğiz?

— Ayol, Halil Efendi, senin bankada paran yok mu? Dükkânı elalem işte güçte görsün, diye çalıştırdığını hep söylemez miydin?

— Meliha, benim kaç param var ki? Memur değilim ki ardımda sana dul maaşı bağlasınlar. Yenenle yanana dağ dayanmaz derler. Hazır para çabuk biter.

— Kafana takma böyle şeyleri. Bak oğları gürül gürül okurken kaderi onu bir bakkal dükkânına attı.

— Beğenmedin mi o bakkâl dükkânını?

— Ben beğendim ama, o beğenir mi? Ses çıkartmıyor oğlan. Sonra evde hiç rahatı yok. Sade onun mu? Zavallı kız da öyle. Yüzüme bakar da babam sinirlenir diye başını kaldırmıyor. İki kardeş çocuğu evin içinde birbirine düşman gibi.

— Hanım artık benim birşey dediğim yok. Desem de elden ne gelir. Atı alan Üsküdar'ı geçti. Bana yol göründü artık.

— Efendi böyle şeyleri söyleyip insanı canından bezdirme. Haline şükret otur. Sen Müslüman adamsın.

— Hamdolsun Hanım, hamdolsun.

Evet, dükkânda, camın arkasında otururken benim yaşımdaki delikanlıların okuldan dönüşlerini veya okula gidişlerini görüyordum. Bazısı dükkâna giriyordu. Sigara, kibrit filan alıyorlardı. Bunlarla gözgöze geliyordum. Onların bazısını tanıyor gibiydim, belki de benzetiyordum.

Belki onlar da beni öyle pek bakkal çırağına benzetemiyorlardı. Saçlarım uzun değildi, favorilerim yoktu. Ama insan bakışlarını da değiştiremez a!

Ben karşıda okumuştum. Evim, yaşadığım yer orasıydı. Şimdi Fatih'te bulunuyordum. Bu çocukların hiç-

biri benim arkadaşım olamazdı. Ama taşıdıkları çantaların içindekileri merak ederdim.

Bir gün bir muhasebe kitabı vardı elimde. Bakkal dükkânının hesaplarını tutmak için almıştım onu.

Sigara alan gençlerden biri kitaba yan gözle baktı:

— Demek okuman yazman var? dedi.

— Evet, dedim.

— Bu kitabı peynir sarmak için mi aldın?

— Hayır, okumayı unutmamak için bir göz gezdireyim diyorum.

— Yaşı ilerlemişler için gece okulları var. Oraya gidebilirsin.

Ben bunu hiç düşünmemiştim. Ama artık dersler başlamış, çocuklar ilerlemişlerdi. Zaten dükkânı bırakıp kayıt işleriyle uğraşamazdım. Amcam'a da bunu söyledim. Bana :

— Oğlum, dedi. Herkes okuyamaz. Kimin nereden para kazanacağı belli olmaz. Yalnız okuyanların karnı doysaydı ben açlıktan ölürdüm. Okumadım da ne oldu? Baban okudu da ne oldu?

Sonra içini çekerek :

— Ne düşünüyorum, biliyor musun? dedi. Ben gözümü kapayınca sen yine bu dükkânı çalıştırırsın. Yengene de, ablana da bakarsın.

— Amca, onlar benim yabancım değil, diye karşılık verdim. Ama insanın kısmetini insanlar tayin etmiyor.

HALİL EFENDİ o kış hiç sokağa çıkmadı. Cuma namazlarına bile gitmedi. Hareketsizlikten dizleri de tutmuyordu. Ama sağlığı yerindeydi. Hatta hekimlerin tenbihlerini de unutmuştu. İkindi zamanı adamakıllı kahvaltı yaptığı gibi gece de geziniyor ve birşeyler atıştırıyordu.

Nisan ayına doğru, onların yanına geleli on ay ka-

dar bir zaman geçmişti. Bir sabah bakkal dükkânına bir genç geldi. Benim yaşımda, fakat pek şişman bir çocuktu. Onu görür görmez tanıdım. Fakat bunu belli etmek istemiyordum. Ama o :

— Murat, dedi. Beni tanıdın mı?

Ortaokulda en iyi giyinen bir öğrenci idim. Şimdi karşımdaki şişman çocuk temiz pak giyinmişti. Beyaz bir gömleği ve bir kravatı vardı. Sırtındaki palto da güzeldi.

İnkâr edemedim. Ama çok canım sıkıldı. Arkamda bir mavi tulum vardı. Üzerine bir kazak geçirmiştim. Havalar daha soğuk gidiyordu.

— Beyoğlu Orta'dan tanışıyoruz değil mi? dedim.

— Evet, dedi. Aynı sınıftaydık. Seni görür görmez tanıdım. Bir aralık kavga da etmiştik. Şişko Nuri derlerdi bana.

— Hatırladım, dedim. Bu tarafta ne işin var?

— Sokağın içindeki yeni apartmandan bir daire aldı babam, dedi. Şimdi İstanbul Lisesi'ne gidiyorum. Derslerim de fena değil. Beyoğlu'nda çok bocaladım. Arkadaşlar insana rahat mı verirdi ki? İyi ama sen?

— Ben bakkallık yapıyorum, dedim.

— Karşımızdaki tahta evde oturuyorsun değil mi? Oraya girip çıktığını görüyorum. Peki ama sen çok iyi okuyordun, neye bıraktın okulu?

— Ortayı bitirdim, dedim. Üvey annem evlendi. Ağamla pek geçinemedik. Buraya Amcam'ın yanına geldim.

— Yine de bir liseye yazılabilirdin?

— Niyetim vardı, ama Amcam hastalandı. Dükkâna bakmak benim üstümde kaldı.

— Görüşelim be Murat. Hadi şimdilik Allahaısmarladık.

— Güle güle.

Böyle bir okul arkadaşına rastlamak bana ferahlık vermedi. Sanki pek lazımmış gibi, bir iki gün son-

ra Şişko Nuri bir başka arkadaş daha getirdi. Bu çocukla aynı sırada otururdum. Evimize de gelir giderdi. Ona merak olmuştu.

— Annen'den, Baban'dan kalma hisselerin var, dedi. Dairenin çoğu senin. Ne diye faydalanmıyorsun?

— Orasını hiç karıştırma, dedim. O üvey Baba olacak azılı herif bir başka çocuğu benim yerime koymuş. Daireyi satmışlar.

— Dava açsaydın?

— Babam'ın bir arkadaşı vardı. Bana maaş bağlanmasında da hizmet etmişti. Hatta bankadan yetim maaşımı almamı kolaylaştırmıştı. Bu adamcağız bana olanları anlattı. Dava açacaktık, o da ölmez mi?

Arkadaş akıllıydı :

— Bir kimsenin ölmesiyle her iş yüz üstü kalmaz, dedi. Tapuya git.

— Gittim. Güçhalle apartmanı buldular. Zayiinden nufus kâğıdımı çıkartmışlar. Ama başka bir çocuğun resmini yapıştırtmışlar. Satış muamelesi yolunda olmuş. İşi anlattığım zaman «Üvey Baban'ı bul, dava aç», dediler. Adam dolandırıcının biri. Daireyi satınca ortadan kaybolmuşlar.

— Ya üvey Annen?

— O pek fena bir kadın değildi ama o da yok ortada. Bu koskoca şehirde nerede bulayım?

Bu soruşturma iyi niyetle yapılmıştı ama yine de canımı sıktı. Ben artık bu daire işinin peşini bırakmıştım. Babam gibi bu katmerli üvey Baba da sarhoşun biriydi. Eline geçen parayı çoktan yemişti. Uzun uzun mahkemeler olacak, sonunda belki o cezaevine girecekti ama, benim elime birşey geçmezdi. Üstelik avukat parası ve mahkeme masrafı verecektim.

Bana faydası olacakmış gibi, Nuri ikide bir dükkândan alış veriş etmeye geliyor ve durmadan çene çalıyordu. Onun okuduğunu biliyordum. Okuyan gençlerle benim aram açılmıştı. Ben akıntıya kapılıp gittikçe

uzaklaşan ve suların keyfine kalmış bir tekne gibiydim.

Dükkânın işleri hiç de fena gitmiyordu. Ben de fazla yorulmuyordum. Üstelik bu gibi işlerin tadını almaya başlamıştım. Amcam dükkana pek fazla bağlı değildi. Hatta eski veresiyelerini temizlemeye çalışarak kendisine açıktan para getirdiğim zaman :

— Murat, diyordu. Ben onları çoktan batakçı defterine yazdım. Zorlama adamları. Kimseyi de gücendirme.

Aradan bir iki ay geçtiği halde, o emekli memur Bahri Bey varını yoğunu dükkânına kapattığı halde Amcam'ın dükkânından fazla birşey kazanmıyordu. Onda kazanma hırsı vardı.

Neme lazım, bana para vermiyordu ama Amcam, aç kaldığımı, bazı yiyeceklerden mahrum kaldığımı istemiyor :

— Gündüz yemeğe gelemezsen, istediğini al, pişir Murat, diyordu.

Bir aralık dükkânı daha büyütmek, daha başka çeşitler almak aklıma gelmişti. Fakat Amcam buna pek yanaşmıyordu. Bu nedenle ben yetim maaşımdan mümkün olduğu kadar para biriktiriyordum.

Bir pazar günü, Amcam'a sık sık gelen mahalle imamı Abidin Efendi ile konuşmasını bitişik odadan duydum. İmam :

— Müslüman, diyordu. Benim oğlum Hüseyin'i tanırsın. Şimdilik camide müezzinlik yapıyor.

Amcam cahil bir adam sayılırdı. İnandığı şeyleri kolay kolay terketmezdi. İyi bir Müslüman olmak, temiz bir ailenin başında bulunmak onun başlıca isteği idi. Kendisi gibi kalın enseli, başı omuzlarına gömük ve göbekli bir adam olan imam Efendi belki uzun zamandır aklında sakladığı bir düşüncesini ortaya koyuyordu :

— Birbirimizi kardeş gibi severiz Halil Efendi. Oğlumun sesi güzel. Bilirsin ki daha on yaşındayken hıfzı

dinlendi. Allah mübarek etsin. Ama benim halimden de anlaşılıyor ki insanın temelli bir işi olmayınca aile geçindiremiyor. Ben Hüseyin'i düşünüyorum. Hani şu senin bakkaliyeyi o işletse. Beceriklidir, açıkgözdür ha. Askerliğinde kantin memuru yaptılardı.

Ben başımı kaldırıp Yengem'in yüzüne baktım. Kadıncağız da o odadaydı. Bitişik odadan ses gelmiyordu. Belki Amcam kendisine yapılan bu teklifi düşünüyordu.

— Yenge, dedim. Hıfzı dinlenmek ne demek?

Kadın ancak benim duyabileceğim bir sesle :

— Kur'anı Kerim'i ezberleyenlere hafız derler, dedi. Başından sonuna kadar Kur'an'ı ezbere okur. İmamlar da bunu dinlerler. Abidin Efendi'nin oğlunun da hıfzı dinlenmişti. O gün Amcan da oradaydı. Galiba Munise o sırada üç, dört yaşındaydı.

Biraz sonra, okuyanlara ve okumaya karşı hoşnutsuzluğu olan Amcam'ın sesini duyduk

— Hazret, diyordu. Biliyorsun ki benim dükkânda yeğenim çalışıyor. Bana sığınmış olan bu oğlana «Git başka yerde iş ara» diyemem ki!

İmam hararetli bir sesle

— Bu çocuk nasıl olsa sana baki değil birader, dedi. Askerliği gelecek, dükkânı kapatmaya mecbur kalacaksın. Sonra benim düşündüğüm başka bir husus var. Sen bir kız evlat sahibisin? Gerçi delikanlı, kardeşinin oğlu ama yine de nikâh düşer. Ateşle barut bir arada durmaz derler. Zaman kötü. Sen ne yap yap yeğenini evinden çıkart.

Bana emniyet bağlamış, kızı ile benim aramda hiç bir tatsız ilişki olamayacağına inanmış olan Amcam'ın midesini bulandıran bu sözler benim de çok canımı sıkmıştı. Böyle bir lakırdıyı dinlememek için Halil Efendi benim gibi yüz tane yeğeni feda ederdi. Ama yine de :

— İmam Efendi, dedi. Ben çocuk değilim. Benim

yeğenim kızımdan hayli küçüktür. Sonra canla, başla çalışıyor.

— Tamam, tamam, dedi İmam. Ama bu daha sonra olmayacağına delalet etmez. Gençlik bu. Allah korusun. Hem benim ayrı bir düşüncem var, hazır söz açılmışken sana söyleyeyim. Munise'yi Hüseyin'le evlendirmeye ne dersin?

Yine bir zaman sustular. Sonra misafir odasından yine konuşmalar duyulmaya başladı :

— İmam Efendi, benim kızım küçük.

— Aman ne söylüyorsun Müslüman. Sen Meliha Hanım'la evlendiğin zaman hatun kaç yaşındaydı? Bizimki hesaplamış, Munise için on yediyi bitirdi, diyor.

— Munise on yediye yeni bastı. Onu hemen evlendirmek aklıma gelmedi.

— Sen bir Müslüman adamsın Halil Efendi. Yetişmiş bir kızın evin içinde ha patladı, ha patlayacak bir bomba olduğunu bilirsin. Sen hafızı Kur'an bir erkek evlâda sahip ol, ben de helâl süt emmiş bir gelin alayım.

— İmam Efendi, ikimizin isteği ile olmaz bu iş. Çocukların da söz hakkı vardır.

— Canım ille hemen olsun demiyorum. Benim oğlan çoktan hevesli bu işe. Sen de Hatun'a anlat teklifimi, kızın kulağını büksün.

Konuşma bu kadarla kalmıştı. İmam Efendi Amcam'ın önü sıra dışarıya çıkarken sesini yükselterek :

— Destur, dedi.

Bu, herhalde «Savulun, kimse olmasın» anlamına geliyordu. Kapıda tokalaştılar. Mutfaktan, kendisi için evlenme konuşulan Munise'nin, bulaşık yıkarken çıkarttığı tabak çanak sesleri geliyordu.

Ben bir iki gün sonra, bir akşam, dükkânı kapatıp eve dönünce, yemekte Munise'nin gözlerini kıpkırmızı gördüm. Amcam da burnundan soluyordu. Yengem'in sık sık dişlerini sıktığını farkediyordum.

Yemekten sonra divanın bir köşesine ilişip günlük hesapları verdiğim sırada Amcam :

— Bana bak Murat, dedi. Sen bizim İmam Efendinin oğlunu tanır mısın?

— Hafız Hüseyin'i değil mi? dedim. Tanırım.

— Nasıl, iyi bir Müslüman, dürüst erkek değil mi?

— Amca benim onunla arkadaşlığım yok. Benden yedi sekiz yaş büyük. Ama sık sık köşedeki kahvede görüyorum.

— Sen dükkânı kapatıp geziyor musun yoksa?

— Ekmek için fırına, para bozdurmak için dışarıya çıkıldığını unuttun mu Amca? Sen beni sağa sola yollamaz mıydın?

— İyi ama, bu günlerde dükkân yalnız.

— Sen beni cuma namazını camide kılmaya zorlamıyor musun?

— Eee.

— Ben namaza koşarken Hüseyin Efendi'yi tavla oynarken görüyorum. Bazen namaza yetişemiyor bile.

— Senin yanlışın var.

— İyi ya! Bir gün eczaneye git, orada otur. Hafız Hüseyin'in kimlerle tavla, ya da kâğıt oynadığını görürsün. Hem bana neden söylüyorsun bunu? Benim Hafız'la ne ilgim var? Kendisine bağışlayacak kurulu düzen dükkânım mı var, yoksa verilecek kızım mı?

Yengem telaşla yerinden kalktı. Halil Efendi'nin yüzü âdeta morarmıştı. Hiddetinden yerinde kımıldayarak bağırdı bana :

— Bu nasıl lakırdı? Kim söyledi bunu?

— Kim söyleyecek, müşteriler, dedim. «Dükkânı Hafız'a devrediyormuşsun öyle mi?», diyorlar bana.

— Kim der bunu, kimin neden haberi var ki?

— Orasını ben bilmem Amca. Bu işin burada biteceğini anladım. Ama ben dükkânı teslim etmem. Gelir oturursun, sayarız, hesaplarız, kendin teslim alırsın.

— Senin bitin kanladı galiba.

— Sofranda karnımı doyurdumsa çalışarak bunu hakettim Amca. Altı ay oldu, yalnız çalışıyorum.

— Çalışmadın demiyorum Murat. Ama beni anlaman lâzım. Yarın öbür gün askere gideceksin.

— Askerliğime en az dört sene var Amca. Bahane arama. Yarın gideriz, malını teslim alırsın. Hafız Efendi'yi de kahveden çağırtırız. Ama birkaç gündür bazı kadınlar «Amcan kızını Hafız'a veriyormuş, aslı var mı?», diye bana soruyorlar. Kim çıkartır bu dedikoduyu? Yoksa seni mecbur etmek mi istiyorlar? Sende bu temiz yürek, bu saflık, hattâ bu softalık varken çok kolay tavlanırsın? Allah Munise'nin yardımcısı olsun.

Odadan çıktım. Amcam Yengem'le saatlerce çekişti, homurdandı, sonra sesi kesildi. Meliha Hanım'ın :

— Sana büyü yapmış Müslüman geçinen o imam. Dükkânı, kızını elinden aldığı gibi çok geçmeden bu evi de müteahhide verdirip birkaç daire alman için akıl da öğretecektir, dediğini duydum.

Bir aralık Munise bana :

— Kardeşim, dedi. Okumaya hevesim vardı. Okutmadı beni. On bir yaşımda başımı örttürdü bana. Hangi devirde yaşıyoruz! Bir softa babadan kurtulmaya çalışırken bir kumarbaz Hafız'ın eline düşeceğim. Ne kötü talihim varmış!

Kızın gözlerinin yaşı durmuyordu. Bunun için bir akşam yemeğinde babası azarladı. Kendisine karşı geldiğini söylüyordu. Kızcağız :

— İnşallah mürüvvet değil, cenazemi görürsün? dedi.

Sofradan da kalktı, gitti.

Evin içinde rahat huzur kalmamıştı. Sık sık ağız kavgaları oluyordu. Yengem artık durmuyordu :

— Bu zamanda insan kızını kendi istediğine vere-

mez, buna Allah razı değildir. Dünyaya gelmesine sebep olmak sana onu esir gibi kullanma hakkını vermemiştir. Baktım, besledim diyorsun. Ne çocukluğunu bildi, ne genç kızlığını. Ne giyim kuşam var, ne gezip tozma. Değil iki komşu ile görüşmek, pencereden bakması bile suç. Yeter artık Halil Efendi, yeter. Keşke bu yavrucak da öteki gibi ölseydi de bu cehennem azabını çekmeseydi.

Böyle softa, huysuz bir erkekle sabahtan akşama kadar, gece sabaha kadar aynı evde oturmanın ve onun dırıltısını çekmenin sıkıntısı Munise'yi de, annesini de canlarından bezdiriyordu.

Bu arada İmam Efendi ziyaretlerini eksik etmiyordu. Onun bakkal dükkânının önünden geçerek, Amcam'ın evine doğru gittiğini görüyordum. Bazen evde beraber ikindi namazını kılıyorlarmış.

Ben de artık bu ailenin içinden çekilmeyi ve başımın çaresine bakmayı düşünüyordum. Biraz birikmiş param vardı. Zaten aylığım beni aç bırakmazdı. Fakat bir iş tutmam, sonra başımı sokacak bir yuvaya sahip olmam gerekiyordu.

Bu dedikodu meselesi Halil Efendi'yi çok sinirlendirdi. Nereden çıkmıştı bu dükkânı Hafız'a devretme ve Munise'nin onunla evlenmesi meselesi? Herhalde bunun için İmam Efendi'ye biraz serzenişte bulunmuştu. İmam Efendi'nin yeminlerle bu dedikoduyu reddetmesine ve bunun sebebini evinde aramasını söylemesine rağmen, Yengem'in bana fısıldadığı gibi :

«— Ben her gün evdeyim. Gelenimiz, gidenimiz olmaz. Benimkiler pencereden bile bakmazlar. Benim de huyumu bilirler. Olsa olsa sizin Hatun yaymıştır bunu.»

Demiş, bu yüzden de araları biraz açılmıştı. Ama İmam Efendi riyakâr bir adamdı, durmadan inkâr ediyordu.

YAŞANTIMDA üç bölüm olmuştu. Çocukluğum, okul hayatım, sonra da Amcam'a sığınıp bakkallığa başlamam. Bu son bölüm kısa sürmüştü. Ancak on beş yaşımın içindeydim ki, bir sabah Amcam'ın koluna girerek dükkâna kadar getirdim, bir kaç günden beri hazırladığım listeyi bir bir ona gösterdim.

Bu sayışmada İmam Âbidin Efendi ile Hafız Hüseyin de bulundu. Yağdı, peynirdi, tahıldı, kuruyemiş veya konserveydi, her ne varsa bir bir gösterip işaret ederek listeyi tamamladım ve :

— İşte dükkân tıklım tıklım dolu, dedim. Hiçbir toptancıya borcumuz yok. Aldığım malın faturaları burada. Kimseye veresiye de vermiş değilim. Ama yine de bütün mahalleli bizden memnun. Kimseyi aldatmadım. Sen şu listeyi imzala.

Amcam epeyce üzgündü. Bana :

— Murat, sen benim oğlumsun, dedi.

İmam'a da oğluna da imzalamalarını rica ettim. Bu listelerden birini ben cebime koydum.

— Uğurlu kademli olsun Amca, dedim.

Dükkânın iç kapısının anahtarıyla kepengin asma kilidinin anahtarını da terazinin yanına koydum. Dükkândan çıktım. Belki beni eve gitti zannetmişlerdi. Belki Amcam gelir de eski bavulunu alır, diye beklemiştir. Ben doğruca Tahtakale'ye kadar indim.

Yaşantımın dördüncü bölümü böyle başladı.

Toptancılık yapan zahire tüccari Arif Bey kan ter içinde çalışıyordu. Kendisini ayak üstü bekledim. Bana :

— Murat, oğlum, araba nasıl olsa oradan geçiyor, dedi. İstediklerini şoföre söyleyebilirdin.

— Amcam'ın yanından ayrıldım Arif Bey, dedim.

Adam şaşalayıp :

— Bir kaza mı yaptın yoksa? dedi.

— Hayır. Dükkânı bir hafıza bırakıyor. Kızını da verecek. Tabii artık bana gerek kalmadı.

Listeyi gösterdim. Evirdi çevirdi. Ben :

— İleride iftiraya uğramamak için bu temiz kâğıdını aldım, dedim. Bundan sonrasını kendisi bilir.

— Peki, ne yapacaksın şimdi?

— Size bunu danışacağım, dedim.

— Şimdi işim var, dedi. Akşama bize gidelim. Konuşuruz.

Adamın çalışmasına seyirci kalamadım. Bir iki defa mağazasına gittiğim için nerede ne olduğunu biliyordum. Kapıda iki kamyonet bekliyordu. İkisini savdığı zaman üçüncüsü geldi. Listeleri Arif Bey'in elinden aldım. İstekleri ayrı ayrı kamyonete koydurup hepsine de ayrı fiş kestim. Bir yandan da çıkan malları deftere geçirdim. Kime ne verildiğini de yazdım.

Arif Bey elini omuzuma koyarak :

— Murat, dedi. Öğle oldu. Haydi şurada karnımızı doyuralım.

Bir kebabçıya girdik. Karnımızı doyurduktan sonra, yağ, salamura, pastırma kokan mağazaya döndük. Bu, içeriye doğru, upuzun bir ardiye idi. Kapının sağında, camekânlı bir yazıhane vardı. Buradan gelip geçen, mağazaya girip çıkan görünüyordu. Asıl iş öğleye kadar oluyordu ama öğleden sonra da telefon hiç durmuyor, fabrika, satış mağazaları, bakkallar arıyorlardı.

Arif Bey benimle konuşurken sık sık telefona cevap veriyor ve bir kâğıda not alıyordu.

Hava karardı, ışıklar yandı, kepenkler bir bir inmeye başladı. Arif Bey'le mağazanın içini dolaştık. İki hamalı dışarıya çıkarttık, kepengi ben indirdim. Kilitleyip anahtarı verdim. Ertesi gün geleceğimi söyledim. Arif Bey :

— Nereye? dedi.

— Sirkecide bir otelde kalacağım, dedim.

— Neye gelmiyorsun benim eve? dedi.
— Ne bileyim, dedim. Rahatsızlık olmasın.
— Haydi, uzatma da yürü.

Arif Bey güzel bir apartman dairesinde oturuyordu. Yetişkin bir kızı ve oğlu vardı. Karısı da hayli genç-ti. Daireyi çok mükemmel döşemişlerdi. Evde telefon gibi, televizyon gibi her konfor vardı.

Arif Bey elbisesini değişti. Bir banyo yapmak da âdeti imiş. Genç karısı erzak ve yağ kokusu sindiği için kocasını temizlemeden yemeğe oturtmazmış. Aile neşeliydi. Amcam'ın evinin tersine burada bir serbestlik, ferahlık vardı. Gülüp söylüyorlardı.

Çocukları, yemekten önce birer bardak bira içtiler. Bana da ikram edildi. Arif Bey, bir iki kadeh rakı içiyordu. Sofra başındaki bu başlangıçtan sonra bol bulamaç yemekler sıralandı.

Semahat Hanım kolej mezunu. Kızları Suzan lisenin dokuzuncu sınıfında. Cemil yirmi yaşında hukuk ikide. Bu çocuk babasının yanında sigara içiyor. Tam modern bir hayat yaşıyorlar.

Arif Bey salonda bana bazı sorular sorduğu zaman çocukları dikkatle dinlediler. Semahat Hanım bir iki defa :

— Enteresan, dedi.

Saklayacak birşeyim yoktu. Evimin nasıl elimden alındığını, Amcam'ın yanındaki hayatımı anlattım. Arif Bey :

— Peki bana uğramak nereden aklına esti? dedi.

— Bir kaç hafta önce mal siparişi için size geldiğim zaman çok meşguldünüz, fatura kestirdiniz bana. Yazımı, rakamlarımı beğenmiştiniz. Dükkândan ayrılırsam bir kere size uğramamı söylemiştiniz.

— Hatırladım, dedi Arif Bey. Hakikaten yazın güzel, eline çabuksun, hemen işi kavrıyorsun. Ne kadar okumuştun?

— Ortayı Beyoğlu'nda bitirmiştim.

Sofra başındaki bu başlangıçtan sonra bol bulamaç yemekler sıralandı.

— Fena değil. Şimdi ne yapmak fikrindesin?

Semahat Hanım söze karıştı :

— Halnızlıktan, aptal heriflerle çalışmaktan şikâyet etmiyor muydun Arif Bey, dedi. Murat Bey pekala yardımcı olabilir.

Arif Bey :

— Bu bir aile meselesi, terzi meselesi değil Semahat Hanım, dedi.

Karısı sinirlenerek :

— Ama sıhhat meselesi, dırıltı meselesi, dedi. Her akşam şikâyet eden ben değilim. Bu işe çekirdekten başladığını, yine bu yüzden çocukluğunu ve gençliğini yaşamadığını söyleyen kim?

Arif Bey :

— Murat iyi bir çocuk ama yabancımızdır Semahat, dedi. Ben kendisini eve boşuna getirmedim. İyi ve çalışkan olduğunu biliyordum. Bak kendisi hatırlattı, çağırmışım. Ama ille benimle çalışması gerekmez. Bu kadar tüccar arkadaşım var.

— Ben sözlerimi geri aldım Arif Bey, bağışla lütfen.

— Semahat, Murat'la beraber çalışacağız, tamam mı? Ama kendisinin de koşulları olacak.

Semahat Hanım daha fazla konuşmadı. Zaten konuşma bu kadarla kaldı. O gece bana rahat bir yatak verdiler. Bu yatağı yadırgadım. Pek az uyuyabildim. Gözlerimin önüne hep Hafız Hüseyin geliyordu.

Bu genç adam babası gibi softa kılıklı değildi. Yalnız çok küçük yaştan ayaklarının üstüne oturmayı öğrettikleri ve ilkokul çağında Kur'an'ı ezberlemeye zorlandığı için çocuk, ayakları biraz içeriye dönük gelişmişti. Yürürken ayak uçları içeri içeri basıyordu. Babasının zoruyla müezzin olmuştu. Ama camide durduğu pek yoktu. Yalnız kahvede değil, bazı arkadaşlarıyla plajlarda da eğlendiğini biliyordum. Ellerinde mayo-

larını sallayarak geçen birkaç genç arasında onu görmüştüm.

Medeni eğlenceleri ona kimse yasak edemezdi. Ama belki ilkokul tahsilini tamamlamamıştı. Kafası Arapça ezberlemekle dolmuş, gençlik çağına gelince de babasının mesleğine karşı içinde bir direnme belirmişti. Öyle ya, bir camiye kapanıp kalmak kolay mı?

Belki de onu askerlik, biraz hayata, caminin dışına çekmişti. Duyduğuma göre kantin memurluğu ve yoklukta yazıcılık yapmıştı. Askerden döner dönmez de rahat bir işe konmak istemişti.

Bakkal dükkânı onun için ideal bir çalışma yeriydi. Yarın öbür gün yanına bir çırak alıp soluğu kahvede alacak, hoşça vakit geçirecekti.

Onun içeri basarak yürüyüşü bütün gece gözlerimin önünden gitmedi. Zavallı Munise dünyasından birşey anlamadan bu yarı yobaz adamın karısı olacaktı.

Amcam, kendisine «Benim bağışlayacak dükkânım, verecek kızım yok», dememe çok içerlemişti. Ona göre İmam Efendi yalan söylemezdi. İmam Efendi yaptığını doğru yapardı, İmam Efendi tam bir Müslüman'dı.

Zavallı Amcam böyle muhterem bir din adamı dururken benim gibi cahil ve öteden beri hayta dediği bir gence mi inanacak!

Zavallı, süzgün, herşeyden mahrum, gezme, yürüme, giyim kuşam bilmeyen Munise, her kızı az çok sevindiren evlilik hayatına iki gözü iki çeşme ağlayarak girecekti.

Sabahleyin aile erkenden ayaklandı. Ben de yattığım odadan ortaya çıktım. Semahat Hanım bana yemek salonundan seslendi. Burası, öteki apartmanlarda da olduğu gibi yarısı salon yarısı salamanjeydi.

Doğrusu kahvaltıya diyecek yoktu. Bütün aile çeşitli yemek yemekten hoşlanıyordu. Yaldızlı peynirler,

ballar, börek, çörek, kurabiye, susamlı simit ve renk renk reçeller, yağlarla, rafadan yumurtalar.

Orada dükkân artığı, fıçı dibinde kalmış zeytin yoktu. Yalnız Semahat Hanım endamı bozulur, semirir diye pek birşey yemiyordu. O bir bardak meyve suyuna yatarken oğlu kızarmış ekmekleri yağlayarak vıcık vıcık ediyordu. Arif Bey de boğazlı bir insanmış.

Semahat Hanım :

— İşte böyle Murat, diyordu bana. Ben pek gezmeyi sevmem. Bir yaz tatiline güneye gideriz Arif Bey'le, işte o kadar. En büyük sıkıntım yemek, pişir, kotar, sonra da yeme.

— Bir rahatsızlığınız mı var Hanımefendi? dedim.

— Hamdolsun yok, dedi. Ama kilo almaktan korkuyorum.

— Ama biraz zayıf değil misiniz Hanımefendi? Biraz daha kilo alsanız size daha fazla yakışacak.

Arif Bey :

— Vay çapkın vay, diye seslendi. Demek bu işten anlıyorsun?

Kızı da oğlu da gülmeye başlamışlardı. Ben utanmıştım. Arif Bey :

— Valahi ben de senin fikrindeyim Murat, dedi. Ama benim hanım elli beş kiloyu geçti mi kederlenir.

Fatma adında bir hizmetçileri vardı. Şımarık bir kızdı. Hemen her lafa karışıyordu. Yolda Arif Bey onun için bana :

— Murat, dedi. Memlekette herşey var, yalnız evlerde çalışacak hizmetçi yok. Bütün ayaktakımı kadınların gözü hademelikte veya gündelikçilikte. O yüzden bu Fatma'ya yüz veriyoruz. Bin beş yüz lira aylığı var. Yer, içer, bu parayı alır, hediyelerin, yapılan elbiselerin haddi hesabı yok. Arasıra berbere de gider ha!

Yazıhanede erkenden iş başladı. Konuşmak için fırsat bulamadık. Arif Bey beni dener gibiydi. İstenilen

erzakı hamal İsmail'e taşıtıyor, bir bir not alıyor, o sipariş tamam oldu mu faturasını ve fişini kesiyor, ötekine başlıyordum. Arif Bey'in bu işi nasıl başardığını anlayamıyordum. Hakikaten ben siparişleri tamamlayıncaya kadar iki kahve ile yarım paket sigara içmişti.

Nihayet öğle vakti oldu. Yemeğe gittik. Dönüşte Arif Bey :

— Fatura verdiğine göre neden fiş kesiyorsun Murat? dedi.

— Malın teslim alındığını anlamak için, dedim.

— Faturadan bu anlaşılmaz mı?

— Anlaşılır ama fatura kaybolabilir. Bizdeki kopyası ancak koçanda kalır. Bilmem, bana hem fiş kesmek, hem de deftere geçirmek daha uygun geldi.

— Sen bunu Amcan'ın bakkal dükkânında mı öğrendin?

— Hayır, bir muhasebe kitabı almıştım. Defter tutmayı oradan öğrendim.

— Defter tutuyorsun demek?

— Evet, zaten insanın gözünde büyüttüğü kadar güç değil.

Arif Bey az çok kılıbık bir adamdı. Daireden çıkarken Semahat Hanım benim için ona birşeyler fısıldamıştı. Adam kısaca :

— Konuşacağım, demişti.

Semahat Hanım bana

— Beklerim Murat, dedi. Savuşmaya kalkma.

Gülüşmüştük.

Arif Bey öğleden sonra bana yazıhanesinde yardımcı ve kâtip olarak çalışmamı söyledi. İşi pek yolunda olduğu halde bana ancak iki bin lira teklif ediyordu. Gündüz yemeklerini o verecekti.

İlk defa para ile çalışacağım için bunu reddetmek istemedim. Yalnız, kalacağım yer beni düşündürüyordu.

Mağazayı kapayıp dönerken arkamda Arif Bey'in

aldığı yeni bir kat takım elbise vardı. Sonra bana pijama filan da almıştı.

Apartmanda iyi karşılandım. Semahat Hanım yemeğe oturur oturmaz sordu :

— Arif, anlaştınız mı?

Arif Bey :

— Ben teklif ettim, dedi. Yalnız bir güçlüğü var. Ailesi yok, nerede kalacağını bilmiyor.

Semahat Hanım :

— Boş yerimiz yok mu Bey, dedi. Ne diye şurada burada sürünecek?

— Kendisini tanımıyoruz Semahat!

Ben Semahat Hanım'dan önce :

— Hanımefendi, dedim. Herkesin bir evi, bir yuvası vardır. Yabancı bir insan bu yuvanın düzenini bozar. Ben Amcam'ın evinde bile barınamadım. İnanınız bana ne rahat yemek yiyebildim, ne de uyudum. Kaynaşmak, alışmak çok zor. Bu hal hayvanlarda da vardır. Mahalleden yabancı bir köpek geçse o mahallenin köpekleri kıyameti kopartırlar. O garip hayvan kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırdı mı tısır tısır kaçıp gider. Kuşların da çerden çöpten bir yuvaları vardır. Ama kendi cinslerinden de olsa hiçbir kuş bu yuvaya misafir olamaz. Bu bütün canlılarda var. İnsan kül yer, kömür yer, soğuktan titrer, ama kendi yuvasını en lüks evlere tercih eder.

Arif Bey'in kızı da oğlu da beni dikkatle dinliyorlardı. Onların aklına o güne kadar böyle bir düşünce gelmemişti. Semahat Hanım :

— Murat, dedi. Belki haklısın. İnce düşünüyorsun, duygulu bir gençsin. Fakat acele etmeye ne gerek var! Münasip bir yer bulup çıkarsın. O zamana kadar bizde kalmanda hiçbir sakınca yok. Biz seni yadırgamayız. Sonra evin içinde yeni bir insanın bulunması da bir değişikliktir.

Arif Bey ister istemez :

— Doğru, dedi. Münasip bir yer buluncaya kadar bizimle kalmadan hiçbir sakınca yok. Bak yaz tatili geliyor. Suzan'ın imtihanları bitince yine güneye doğru bir uzanacağız. Belki bir ay kadar kalırız. Cemil evde olduğuna göre sen de kalır, hem mağazaya bakarsın.

APARTMANDA en fazla Semahat Hanım'ın dediği oluyordu. Aradan kısa bir zaman geçince öğrendim. Arif Bey, az çok yakışıklı, davranışları ölçülü bir adam ama, belki de yalnız ilkokul tahsili var. İşini iyi biliyor ama genel bilgisi pek eksik.

Kolej mezunu olan ve lisan bilen Semahat Hanım ona babasının zoru ile varmış. Okul kaçkını çocuk, bir nalburun yanına çırak verilmiş, Perşembepazarı denilen semtte hayli hırpalanmış, sonra Tahtakale'ye geçerek bir zahire tüccarının yanında el ulaklığı yapmış. Fakat kimsesiz kalınca bu işe dört elle sarılmış, sonunda patronunun kızı olan Semahat Hanım'la evlenmiş.

Bana bunları hep delişmen Fatma aralık aralık anlatıyordu. Dinlemek istemiyordum, ama beni bir köşede sıkıştırıp anlatıyordu.

Eli sakar, zekâsı kıt olan bu kızın da bir tutkusu vardı. Yaşça kendisinden küçük olan Cemil Bey'le evlenmek istiyordu. Ona hizmet ederken parçalanıyor, onun gözünün içine bakıyordu.

Semahat Hanım kızın bu hallerine göz yumuyordu. Hatta Arif Bey kendisine hatırlattığı zaman :

— Ne yapayım, demişti. Ben önayak olmuyorum ya? Oğlumuz bu kızı başına dert edecek kadar aptal değil. Sonra evin içinde ümitlendiği bir erkek olursa hizmetçi duruyor. Bunlar cahil insanlar. Evin içinde gözlerine kestirdikleri bir erkek yoksa. parasını ne kadar arttırsan oturmuyorlar.

Fatma bana Semahat Hanım'ı da çekiştiriyordu.

Cemil onunla evlenmek istiyormuş ama bu kadın aralarına giriyor, engel oluyormuş.

Aslında Cemil aptal bir genç değildi. Bol para harcıyor, keyfince yaşıyor, bu arada fakültede okuyordu da. Erkek evlât olduğu için onu çok şımartmışlardı. Hemen her istediğini yaptırıyordu.

Hiç nedeni yokken kardeşi Suzan'ı kıskanıyordu. Halbuki kız sessiz, nazik ve usluydu. Ben apartmanlarında kaldığım kadar onun birşey istediğini duymadım. Zaten ne zaman konuşmaya kalksa ağabeysi lakırdısını ağzında bıraktırır, ters birşey söyleyerek kızın kalbini kırardı.

Semahat Hanım bir aralık, o da aklına gelirse, kızına :

— Sen ona aldırma, diyordu. Biliyorsun ki erkek evlât.

Apartmanda en iyi oda Cemil'in, telefon Cemil'in, televizyon Cemil'indi. Evin en değerli eşyasını kendi odasında toplamıştı. Bana hiç önem vermiyor ve benimle konuşmuyordu bile. Bazen arkadaşlarını davet ediyordu. O zaman ben onların arasına çıkmıyordum. Ben nihayet babasının bir yanaşması, bir çırak, bir el ulağı idim.

Bazı pazar günleri yemeğe çağırdığı arkadaşları arasında benim sofrada yer almamı istemiyordu. Bunu açıkça annesine anlatmış, sofraya şöyle bir göz attıktan sonra benim de oturacağımı anlayınca :

— Ne münasebet, demişti. Yok sokaktan dilenci de toplayalım.

Ben bunu duyduğum halde ağzımı açıp birşey söylemedim. Arif Bey de beni tutuyor ve bunu oğluna belli etmek istemiyordu. Oğlunun saygısızlıklarını, kibirli hareketlerini örtmeye kalkar ·

— Aman, aman, derdi. Okusun da ne halt ederse etsin. Şimdi erkek çocuklar çok güç okuyor. Bir aralık Cemil de sokaktan eve girmezdi. Başına bir kaza

gelecek diye korkardık. Çok şükür, hizaya geldi biraz. Suzan'a benzemez.

Halbuki Suzan lisedeydi. Yaşına bakılırsa hiç sınıfta kalmamıştı. Biraz tenbeldi, belki üzüntülüydü, ihmal edildiğine güceniyordu. Ben onun kadar okumamıştım ama elimden kitap da düşmezdi. Sonra hesabım kuvvetliydi. Evin kitaplığı Cemil Bey'in odasında olduğu için aradığı birşey için kitaba bakamıyordu kız. Bazen bana sorduğu oluyordu. Bildiğimi söylüyordum.

Semahat Hanım yüksek tahsilli olduğu halde kızına pek yardım edemiyordu. Bazen birşey için bana seslenirdi :

— Murat, sen hatırlayabilir misin?

Bu bakımdan şansım vardı. Bir problemi çözmenin, bir işlemi yapmanın çaresini buluyordum. Sonra yazım güzel olduğu için kızın müsveddelerini deftere geçiriyordum. Bunun için Cemil :

— Bakkal çırağından medet umacağına biraz kafanı çalıştır, diyordu.

Sonra annesine çatıyordu :

— Bu mankafa kızı okutacağım diye ne uğraşıyorsunuz? Akşam kız sanat okuluna verin, hiç olmazsa terzi olur.

Annesi daima aşağıdan alıyordu :

— Cemil, sen sinirlenme yavrum.

Aile erkek evlât yüzünden kızı harcıyordu. Ben de kendisine bir zararım olmadığı halde beni evde istemediğini görünce Arif Bey'e söyledim. Bana :

— Ne yapayım Murat, dedi. El birliği ile şımarttık keratayı. Erkek evlât bu. İlk göz ağrısı.

— Ben birşey yapınız demiyorum, dedim. Ben bir oda bulup çıkayım.

— Bir kere Hanım'a söyleyeyim.

Ne garip, değil mi? Yanına aldığı bir çocuğu bir başka eve çıkartmak için karısına danışıyor.

İki akşam sonra, Cemil arkadaşlarına gittiği zaman Semahat Hanım :

— Kavlimiz böyle miydi Murat? dedi.

Evlerinde huzursuzluk yaratmak istemediğimi anlattım. Semahat Hanım bana hak veriyordu. Bu arada Suzan

— Keşke ben de erkek olsaydım, dedi. Ben de çıkar, giderdim. Sevgili oğulları ile başbaşa kalırlardı.

Semahat Hanım :

— Ağabeyindir kızım, dedi. Kusura bakma. Yarın öbür gün sen nasıl olsa evlenip ayrılacaksın.

Sanki evde yalnız söz sahibi o imiş gibi, yemekte benim ayrı bir yere çıkacağımı söyledikleri zaman Cemil :

— Hele şükür akıl edebildiniz, dedi.

Ertesi akşam da yüzüme azametle bakıp :

— Daha gitmedin mi? dedi.

Semahat Hanım gibi tahsilli ve terbiyeli bir hanım için böyle saygısız bir evlâda sahip olmak talihsizlik sayılırdı. Ancak karı koca oğullarının her isteğini yerine getirmeye alışmışlardı. Buna kendilerini mecbur sayıyorlardı. Bu arada diğer insanları kolayca harcadıkları gibi kendi kızlarını da gücendiriyorlardı.

Belki bu son olay beni pek sarsmış, kızarmış veya sararmış olmalıydım ki, daha tadsız bir olayla karşılaşmamak için Arif Bey emlâkçilere telefon etti. Şöyle küçük bir daire, bir çekme kat, ya da bodrum katı istiyordu.

İki gece Sirkeci'de, otellerden birinde kaldım. Sonra Vefa'da bir apartmanın bodrum katı bulundu. Burada bir buçuk oda, küçük, banyolu bir helâ vardı. Küçük bir koridordan bu odaya giriliyordu. Oda sokak düzeyinden aşağıda idi. Fakat küçük oda binanın arka tarafındaydı ve bir arsaya bakıyordu. Ancak bir divanla bir dolap sığabilirdi buraya.

Arif Bey benimle beraber komisyoncunun peşine

takıldı. Gidip bu gülünç daireyi gördük. Arif Bey :

— Oğlum, dedi. Sen burada yapamazsın. Hem yengen kıyametleri kopartır.

— Ne için? dedim. Benim kimsem yok. Büyük daire büyük eşya ister. Bir başıma neme yarar büyük daire!

Ben acele ettim, Arif Bey bu küçücük daireyi tuttu. Suyu, elektriği ve yakacak gideri içinde, bin lira verilecekti. Ben bunun pahalı olduğunu söyledim. Arif Bey :

— Sen kirayı düşünme, dedi.

O akşam yine otelde kaldım. Ertesi gün bir divan, bir dolap, bir yatak takımı, bir perde aldık. Ben ilk defa bu garip dairede yalnız kaldım. Daha yazdı, havalar iyi gidiyordu. Perdemi kapattım. Divanın üzerine oturarak neler almak gerektiğini düşündüm.

Arif Bey'in bu dairenin kirasını benden keseceğini düşünüyordum. Ama adam benim bu sıkıntımı anlamış olacak ki :

— Murat, dedi. Sen fazla düşünme. Yengen akşam seni götürmediğim için başımın etini yedi. Bir gün gelecek, sana gerekli olan eşyayı alacak. Pazar günleri de muhakkak bizde bulunacaksın.

Hakikaten Semahat Hanım, bir öğleden sonra mağazaya geldi. İşler tavsadığı için beni de yanına aldı. Önce eve gittik, orada neler yapabileceğini düşündü. Sonra beraber eşya satan mağazalara gittik. Tamam bir kamyon eşya doldurduk. Bunları daireye getirdik. Sokağa bakan yarım pencerelere perdeler gerildi. Altı lambalı bir avize takıldı, koltuklar, alçak masalar ve bir büfe yerli yerine kondu. Nihayet Semahat Hanım kendisini bir koltuğa attı. Bir sigara yaktı.

— Sen içmiyorsun değil mi? dedi.

— Hayır, dedim.

— Ama içersen ziyanı yok, dedi. Bak Cemil içiyor. Fazlasına kaçmamak lâzım. Sen ağırbaşlı, aklı ba-

şında bir gençsin. İlerisi için bir düşüncen var mı?

— Evet, dedim. Gece liselerinden birine yazılmak istiyorum.

Semahat Hanım benim başımı yakalayıp kendisine çekti, yüzümden öptü :

— Ben de sana bunu söyleyecektim, dedi.

Semahat Hanım ancak otuz beş, kırk yaşlarında görünüyordu. Kendisine çok iyi baktığı için endamı çok uygun, cildi nazik ve gözleri de ayrıca çok güzeldi. İnsan onun gözlerine bakarken şaşalıyordu.

Beni o yeni aldığı koltuğun yanına oturtmuş, kolunu da omuzlarımın üzerine koymuştu. Zavallı Yengem şişman bir kadın olduğu için ne kadar yıkansa hep ter kokardı. Amcam Munise'nin sık sık yıkanmasına darılır :

— Ne o, ördek misin be? Bu su bedava değil, şakır şakır ne oluyor öyle, diye azarlardı.

Semahat Hanım eşya yerleştirirken hayli yorulduğu, hatta terlediği halde öyle ter filan kokmuyordu. Saçlarından hafif bir losyon kokusu dağılıyordu. Onu rahatsız etmemek için koltuktan kalktım. Bana :

— Ne o? dedi. Seni sıkıştırdım mı?

— Hayır, dedim. Ben sizi rahatsız etmek istemiyorum.

— Öyleyse kanapede oturalım, haydi gel. Seninle konuşacağım.

Kanapeye geçti. Yine kolunu omuzuma attı. Ona bitişik oturuyordum. Sesi nazik ve tatlıydı :

— Bak Murat, dedi. Seninle bir evde oturmayı isterdim, ama Cemil biraz hırçın ve aksi çocuk. Kızkardeşini nasıl hırpaladığını da görüyorsun. Ama suç onun değil. Biricik oğlumuzdur. Ondan sonra Suzan dünyaya geldi, tabii kıskandı kardeşini. Cemil ne kadar huysuzsa, kız o kadar yumuşak başlıdır. Evde rahatı da yok. Bu yıl Allah bilir yine sınıfta kalır.

Semahat Hanım elimi tuttu.

Semahat Hanım içini çekip :

— Neyse, dedi. Bırakalım onları. Ben daha iyi bir dairede oturduğunu isterdim, ama bu da bir deneme olsun. Artık askerliğini yaptıktan sonra bir başka rahatlık sağlarız. Kibriti çaksana.

Yeni bir sigara almıştı. Küçük sehbada kalan kibriti çaktım. Sigarasını yaktım.

— Mersi, dedi. Söyle bakayım, Arif sana kötü davranıyor mu?

— Hayır, dedim.

— Bak, bana Murat, dedi. Arif benim rahmetli babamın yanına çırak girdi. Haylazın, hatta serserinin biri. Ama iyi bir insan olan ailesinden kimse kalmayınca daha iyi çalışmaya başladı. Bir aralık beni ilkokula bile o götürürdü. Düşünebiliyor musun? Senelerden sonra babamın yanaşması Arif benim kocam oldu.

Yine içini çekti :

— Murat, dedi. Aradan seneler geçti. Ben okudum, kolejden çıktım. Bir iki defa nişanlandım. Bu gençler kararsız, havai şeylerdi. Hani başımdan bir kaza geçtiğini zannetme. İstemedim onları. Ben bir erkeğin buyruğu altında, onun bir eşyası gibi yaşayamam. Ama kocamı uşak durumunda da görmek istemem. Arif uzun zaman evimize gelip gitti, beni sevmiş. Bunu halinden anladım. Düşündüm, eli ayağı düzgün bir genç: Bir kusuru varsa o da okumamış olması. Ama herşey okumakla halledilmiyor. Bazı insanlar pratik olarak yetişebiliyorlar. Babam iyi bir tüccardı. Zeki idi. Arif'in durgunluklarından sık sık benim bulunduğum yerde heyecanlanmasından işi anlamıştı. Bunun sebebini sorduğu zaman Arif ağlamış. Askerliğini yapmış ve dönmüştü. Babam bana sordu. Kabul edersem bizi evlendirecek, sinirlenip reddedersem onu uzaklaştıracak. Hiç kimsesi olmayan, göze girmek için canla başla çalışan Arif'i uzaklaştırmak bir cinayet olurdu Ben kabul ettim. Ama hiçbir zaman yuları onun eline

vermedim. Babam öldükten sonra o mağazayı işletmeye başladı. O benim kocamdır, ama babamdan kalan mağazayı işleten bir memurdur. Hiçbir zaman herşeyi onun üzerine bırakmadım. Bu nedenle biraz başı eğridir. Zaman zaman kendisini pohpohlarım. İşte bunun için o senin hakkında yalnız karar veremez.

— Anladım Hanımefendi, dedim. Ama ben kimin nesi oluyorum?

Semahat Hanım yanağımı okşayıp :

— Sevsinler senin Hanımefendini, dedi. Kim olduğuna gelince... Bak Murat, bazı insanlar vardır ki ilk rastlayışlarında eskiden beri tanımış gibi bir hoşlanma duyarlar. Ben de hemen sana ısındım. Üstelik hayatla burun buruna kalmışsın. Tek başına mücadele ediyorsun. Bir iş bulmuşsun, gevşeyeceğine ilerisini düşünüyorsun, okumak istiyorsun. Demek akıllı, yetenekli bir gençsin. Kimse anasından olgun bir insan olarak doğmaz.

— Belki kusurlarım vardır Efendim.

— Olabilir Murat. Ama hangi insan kusursuz ki! Biraz alıngan, biraz çekingensin. İçinden pazarlıklı bir çocuk, bir gençsin. Okula gitmediğin halde bilgi ile ilgili kitaplar elinden düşmüyor. Sonra ayda iki defa uğrayan o gezgin hesap uzmanı kadar hesap işlerini biliyorsun. Dikkat ediyorum, Arif oturuyor, sen arkanda bir tulumla oradan oraya koşuyor, mağazayı çekip çeviriyorsun. İşte bu yüzden Arif de seni çok beğeniyor. Seni korumak işlerimizin gereğidir. Bunu düşün, ama bunlar bana muhtaç diye şımarma.

— Ben iyi muamelenizden çok memnunum Hanımefendi, dedim. Düşünüyorum şimdi. Bir yanaşma, bir mağaza çırağına kim bu kadar para harcar, hatta tuttuğu eve kadar gelir, nihayet böyle yakından ilgilenip konuşur? Mağazanın ne kadar kazandığını görüyorum. Bir iki memur tutar yine işinizi yürütürsünüz. Siz bana muhtaç değilsiniz. Ama ben sizler gibi iyi

kalpli insanlara muhtacım. Sizlere rastlamak benim için bir şanstır.

Semahat Hanım kolunu kısarak beni kendisine yapıştırdı, sonra bıraktı. Tatlı tatlı gülerek :

— Seni sevdiğimi, koruduğumu görse Cemil ifrit olur, dedi. Her ne ise. İnsanlar iyi rastlantıları değerlendirmelidir. Sen de daha iyi yetişmek için gayret göster. Gece lisesine git. Kötü arkadaş edinme. Öğleden sonra çalışmak için vakit bulabilirsin.

Semahat Hanım kalktı. Yüzümü okşayıp :

— Yine görüşürüz Murat, dedi.

Evden beraber çıktık. O bir taksiye atladı, ben de yokuş aşağı inerek mağazanın yolunu tuttum. Patronumun karısından gördüğüm bu yakın ilgili muamele beni çok duygulandırdı.

SONBAHAR GELDİ, kış başladı. Araya bir bayram girdi. Çok seyrek uğradığım Fatih'teki eve bayramlaşmaya gittim. İki gün mağaza açılmayacaktı. Giyimli kuşamlıydım. O gün için kendimi mutlu sayıyordum.

Cemil Bey arkadaşlarıyla gezmeye gitmişti. Babasının aile için aldığı ve kullandığı bir araba vardı. Fakat bunu kullanmak artık Arif Bey'e kısmet olmuyordu. Cemil sabahleyin arabayı alıp gidiyor ve geç vakit eve geliyordu.

Beni öğle yemeğine alakoydular. Onlara bayram gelmemişti sanki. Hepsi dargın gibiydiler. Belki de benim zorumla odalarından çıktılar. Arif Bey'le Semahat Hanım'ın ellerini öptüm. Onlara giderken bir çiçekçiden beş tane gül ve bir şekerciden bir kutu çikolata almıştım. Semahat Hanım :

— Haydi çikolatayı anladık, Suzan'a getirdin, dedi. Ya güller kime?

— Size Hanımefendi? dedim.

Semahat Hanım kocasının yanında beni öptü ve :

— İnce düşünceli bir gençsin Murat, dedi.

— İyi insanların yanında iyi olmak zorundayım, dedim.

Apartmandan ayrılırken Semahat Hanım beni daire kapısına kadar geçirdi. Orada paltomun cebine birşey koydu. Evden havli uzaklaştığım zaman cebimdekine baktım. Bu, bir beş yüz liralıktı.

Bana neden bu dereceye kadar ilgi gösteriliyordu? Bunu düşünüyordum. Belki Semahat Hanım'ın yaptığı gibi Suzan'ı da benimle evlendirmek isteyeceklerdi. Benden ancak bir yaş daha küçük olan bu kızla evlenme zamansız bir düşünceydi. Ama bana yapılan yardımlardan şüphelenmekte haklıydım.

Apartmandan ayrılınca yine bir şekerciye uğradım, bir kutu bayram şekeri yaptırıp Amcam'ı görmeye gittim.

Evlerinden çıktım çıkalı onlara uğramamıştım. Evin bulunduğu sokağa girdim. Hava soğuktu ve bir yağmur başlamıştı. Bakkal dükkânının önüne geldiğim zaman dükkânın kepenklerini açık gördüm. Camlı kapıdan baktım. İçeride Amcam o eski yıpranmış koltukta oturuyor.

İçeriye girdim. Uyuklayan adam güçlükle kendisini açtı, bana dikkatle baktı. Sonra :

— Hayırsız, dedi. Nerelerdesin?

Onunla konuşurken anladım. Hafız'la kızını evlendirmiş. Hafız eve iç güveysi gibi girmiş. Babası camide bulunmadığını söylediği zaman «Ben bakkallık yapıyorum» diyormuş. Amcam dükkânda durmadığını hatıratırsa bu sefer: «Ben müezzinim», diyormuş.

Adamcağız çok dertliydi.

— Murat, meğer Müslüman olan, kalbi temiz olan bir benmişim, diyordu. Baba oğul beni soyuyorlar. Abidin Efendi kısa zamanda binlerce liralık erzak aldı. Bunları ne zaman ödeyeceğini söylemiyor bile. O da-

mat olacak hayta herif evde yiyor, içiyor, sonra gelip benden harçlık istiyor.

Amcam hırslanıyordu :

— Ben elin itini beslemeye mecbur muyum Murat? diyordu. Şu dükkânın haline bak. Raflar boşaldı. İçinde yağ varmış gibi boş tenekeleri kaldırmıyorum. Herif ne namaz, ne niyaz. Öğleye kadar yatıyor. Duramıyorum kendi evimde. Kızın da başını nâre yaktım. Hasta, sağ, çıkıyorum evden. Açıyorum dükkânı. Bak Bahri Efendi işi ilerletti, senin ayrılman onun işine yaradı. Şimdi iki çırak çalıştırıyor.

O yaşta bir adamın kederlenmesi elbette çok tehlikeliydi. Ama bütün bu haller onun başına saflığı ve başkalarına, özellikle Abidin Efendi gibi yalancı bir imama, inanmak yüzünden gelmişti.

Namuslu bir damada düşse, dükkânı onun üstüne bıraksa son zamanlarında rahat ederdi.

Yengem'e ve Munise'ye selâm bırakarak dükkândan üzüntü ile ayrıldım. Zavallı adam :

— Murat, beni ara sıra ara oğlum, demişti.

Kahvenin önünden geçerken baktım. Hafız orada şakır şakır tavla oynuyor. Çok canım sıkıldı ama elimden birşey gelemezdi.

Vefa'daki apartmanın yer katındaki daireye döndüm. Sokak üstündeki büyükçe oda benim salonumdu. Semahat Hanım orayı güzelce döşemişti. Ben bir köşede radyo dinliyor ve geceleri ders çalışıyordum.

Apartmanda benim yaşıtım olan kız ve erkek öğrenciler vardı ama hiç biriyle arkadaşlık kurmak istemiyordum. Apartman bir yokuşun üstündeydi. Sokaktan deniz de görünüyordu.

Benim üstümdeki birinci katta ev sahibi olan albay oturuyordu. Benim dairem de onundu. Evli bir kızı, oğlu ve karısı vardı. Ara sıra, bana uğruyor :

— Dün aradım seni, diyordu. Gürültüler duydum. Arkadaşların filan var sandımdı.

— Ya işte olurum, ya okulda, diyordum. Benim arkadaşım yok. Olmadığı da iyi. Avare olur insan.

Bu emekli subay beni çok seviyordu. Bazen gelir, oturur, bir sigara içer, sonra da :

— Senin odanı da zifir kokuttum, derdi.

Büyük odada bir etajerde okul kitapları duruyordu. Orada çalışır, sonra çekilir, yatardım.

Sabahleyin çok erken kalkıyordum. Kendime bir çay pişiriyor, kahvaltı ediyordum. Akşam yemeklerini dışarıda, bir ahçıda yiyordum. Temiz bir adamdı. Bana istediğim yemekleri getirir, parasını da hemen alırdı.

Saat sekizde okulda bulunuyordum. Bu gece okulu yatılı okullara benziyordu. İki saat ders yapıldıktan sonra herkes koca şehrin bir tarafında bulunan evlerine dağılıyorlardı.

Ben yürüyerek eve gidiyordum. O sırada apartmanın pencereleri tas tamam aydınlık bulunuyordu. Herkes gezip eğleniyor, veya evinde toplantı yapıyordu. Ben gider gitmez derse çalışır, on birde ışıklarımı söndürür, yatardım.

Belki on ikiye kadar düşünüyordum. Bu benim hayatımın dördüncü bölümü idi. İşsiz kalmak hep aklıma geliyordu. Arif Beyler'le aram açılırsa ben evin kirasını nasıl verebilirdim? İlerisini düşündüğüm için mümkün olduğu kadar para harcamıyordum.

Yazın okul tatilinden sonra karı koca ve kız güneye gitmişlerdi. Bütün bir ay ben mağazada patron olarak kalmıştım. On beş yaşında bir çocuktan beklenilmeyecek bir başarı ile çalışmıştım. Ama zaten işler ta Semahat Hanım'ın babası tarafından düzene konulmuştu. Arif Bey camlı bölmenin arkasında oturuyor, ben mal alıyor, mal yüklüyor, fiş ve fatura kesiyor, hatta bankaya da gidiyordum.

Yavaş yavaş müşteriler Murat Bey diye beni ara-

maya başlamışlardı. Arif Bey buna hiçbir zaman gücenmedi. Bana :

— Yavrum, diyordu. Ben hiçbir zaman bu işin sahibi olmadım. Beni tüccar biliyorlar ama ben karımın, Semahat Hanım'ın bir memuruyum.

Adamın üzüntüsüne kaşı :

— Ama bundan şikâyetçi olmamanız gerekir, dedim.

— Evet, dedi. Zengin, paralı, pullu bir kadın. Benim durumumu da düşünür, ara sıra gönlünü alır. İstediğim kadar para sarfedebilirim. Aramızı bozacak birşey yapmadıktan sonra engel olmaz. Bazen yabancıların yanında her şey bana bağlı imiş gibi konuşur. Kararı bana bırakır.

Arif Bey ne de olsa biraz dertli idi :

— Bir başkası beni mutlu sayar, diyordu. Çok güzel bir kadın, rahat bir ev. Hamdolsun hastalık yok. Ama görüyorsun, işe gidip gelmek için bir araba alalım dedik. Haftada bir iki gün de gezerdik. Ama Cemil arabaya el koydu. Bir aile bir erkek evlât yetiştirmek için bu yaştan sonra yoksulluk çekmeli mi?

— Siz daha iyi düşünürsünüz, dedim. Benim tecrübem yok. İnsanın başına gelmeyince bilmez.

— Evet, öyledir. Gerçi anasının parası ama, Cemil'in tek başına harcadığı para ile kalabalık bir aile geçinir. Üstelik daima beni de, hatta annesini de azarlar. Hele Suzan'a gelince, yapmadığını bırakmaz. Zavallı kız sınıfta kaldı. Bizim ihmalimiz yüzünden. Bugün ağır iş var okula gitme, bugün Cemil Bey'in elbiseleri temizlenip ütülenecekmiş, gitme. Hem de en kritik zamanlarda okumasına engel olundu. Günlerce ağladı kız.

Arif Bey hep içini çekiyor :

— Leyleğin attığı yavru kızcağız, diyordu. Bu ailede iki garip var. Biri ben, biri de Suzan. Fakir, cahil

bir insan olup da zengin bir kadınla evlendin mi, dünyada çekmediğin eziyet kalmaz.

Cemil Bey babasını hiç saymıyordu. Semahat Hanım'a gelince, o da mutlu bir insan değildi. Kış ortalarına doğru Arif Bey soğuk algınlığından yattı. Bir iki defa Semahat Hanım mağazaya geldi.

Bana itimadı vardı. Çalışmamdan şüphe edemezdi. Ama onun da dertleşmeye ihtiyacı olduğunu anlıyordum. Bir öğle üzeri :

— Murat, dedi. İnan bana, Arif Bey'le evlendiğime pek memnun değilim. Bir kadın karşısında bir erkek arar. Herşeye evet diyen bir kocanın değeri olamaz. İyi adam, sakin adam, ama beni doyurmuş değil. İçimde daima bir boşluk var. Yanımda, her zaman bir kocanın eksikliğini duyuyorum. Emin ol ben hırslı bir kadın değilim. Ama sevmedim bu adamı. Sessiz sedasız katlanıyorum ona. Babam beni evlendirdi. Belki bu adamı sevebileceğimi düşünmüştüm. Ama çok genç ve tecrübesizdim. O mağlûbiyeti peşin olarak kabul etmiştir. Daima çekiniyor, daima korkuyor. İnsan sevmediği bir adamla komşuluk bile yapmak istemez. Halbuki biz aynı yastığa baş koyuyoruz.

Bütün bunlar büyük insanların dertleri ve büyük insanların konuşmaları. Ama ben bu konuşmaların karşısında bulunuyorum. Karı koca ayrı ayrı bana kendi yaşantılarından şikâyet ediyorlar.

Yine düşünüyorum, yakışıklı, saçları hafif kıralmış, şık gezen bir erkeği Semahat Hanım neden sevemiyor? Kendisini zorlayacak, hırpalayacak bir erkek mi arıyor. Bunu düşünerek :

— Hanımefendi, dedim. Saygısız, paranızı şurada burada yiyen, sizi yenmeye çalışan bir erkekle mutlu olabilir miydiniz?

— Hayır Murat, dedi Semahat Hanım. Ama her şeyimiz yolunda işte. Sadece bu evlenmeyi ısıtacak bir sıcak hava eksik.

Öte taraftan tek taraflı bir sevgi ile Arif Bey'in karısına aşık olduğunu çok iyi biliyordum. Bu kadın ne yapsa adamcağız ondan ayrılmamak için katlanacaktı.

İşte böylece günler geçiyordu. Kışı atlatmış, yeni bir yaza çıkmıştık. Ben lisenin ilk sınıfını bitirdim, onuncu sınıfa geçtim. İyi bir yaz tatili yapacağımı düşünüyordum.

Suzan da sınıfını geçmişti. Benden bir yaş daha küçüktü ve zahmet çekerek okuyordu. Arif Bey bana bunu anlatırken :

— Kızımı da severim Murat, dedi. Mazlum, sessiz, uysal bir çocuktur. Fakat o Cemil, kıza hiç rahat vermiyor. Kızın gönlünü almaya kalksam, ana oğul bana saldırırlar.

Semahat Hanım'ın kıskanç ve kötü ruhlu olan oğluna uyması bana çok garip görünüyordu. Oğlunu sevebilirdi ama onun kızkardeşini hırpalamasına göz yummması bana garip geliyordu.

İyi bir yaz geçireceğimi ümit ederken bir öğleden sonra Cemil Bey mağazaya gelip yazıhaneye girdi. Yüzü hiddetten morarmıştı. Bana :

— Sen gece lisesine gidiyorsun, öyle mi? dedi.

— Evet, dedim.

— Sen bir bakkal çırağısın, okumak senin nene?

— Nice fakir, yoksul genç vardır ki okumuş, yüksek memurluklara ulaşmışlardır. Siz uyanık, medeni bir gençsiniz Cemil Bey. Ben de arzu ederdim ki benim olduğum yerde kalmayıp çalışmamı takdir edesiniz. Halbuki siz insanın kalbini kırıyorsunuz.

Bu çocuk dünyanın en kibirli ve belki en hırslı bir yaratığı olmalıydı. Yüzüme dişlerini sıkarak bakarken:

— Sen burada bir yanaşma, bir el ulağısın, dedi. Biraz cebin para, miden sıcak yemek gördü, işi azıttın değil mi? Ben seni istemiyorum, anladın mı? İstemiyorum. Defol, git buradan.

Arif Bey'in yüzü sararmıştı. Yavaşça :

— Cemil, dedi. Onu ben aldım buraya. Benim çok işime yarıyor.

Bana haykıran Cemil bunu babasından da esirgemedi. Yüzü morarıp damarları şişerek :

— Senin gibi manyak adamın alacağı uşak böyle olur işte, dedi.

Arif Bey sükunetini muhafaza edemedi.

— Manyak dediğin adam senin babandır, dedi.

— Olmaz olsun öyle baba!

— Allah seni bildiği gibi yapsın Çemil. Bu azgınlıkla senin başına gelecek vardır.

— Bu herifi atacaksın buradan anladın mı? Atacaksın.

— Ben atmayacağım. Çünkü burada benim işime yarıyor. Durup dururken onu gücendirmek istemem.

— Senin işin yok. Burası bize annemin babasından kalmadır. Senin gibi cahil bir adamın eline bıraktığımız için yuh olsun bize.

Ben işin daha fazla uzamasını istemedim. Bundan sonra o mağazada çalışmanın mümkün olamayacağını anladım.

— Arif Bey, dedim. Benim için ağzınızın tadı bozulmasın. Ben ne aç kalırım, ne de açıkta. Bugüne kadar gösterdiğiniz iyi insanlık hareketlerine çok teşekkür ederim. Allah'tan olacak ki bilançoyu hazırlayalı daha iki gün oldu. Ben içim rahat olarak buradan ayrılabilirim. Hanımefendi'ye de saygılarımı lütfen bildiriniz.

Arif Bey'e selâm verdim ve Cemil Bey'in yüzüne bile bakmadan mağazanın camlı bölmesinden çıktım.

Ama benim böyle sükûnetle ayrılmam Cemil Bey'in işine gelmedi. Arkamdan beni sille tokat kovmuş gibi yapmak, etrafa öyle görünmek istiyordu. Bir kaç adım üzerime doğru koştu.

Durdum ve ona döndüm

— Bana bak şımarık, diye haykırdım. Ben senin ne ananım ne de babanım. Bu kadar kişi içinde senin ağzının payını verdiğim gibi kafanı da kırarım. Şımarık, kıskanç herif.

Cemil sapsarı kesilmişti. İsmail'e :

— Yakala şu herifi, dedi.

İsmail yerinden kımıldamadı. Sakin, terbiyeli, namuslu, o derecede çalışkan bir Anadolu'lu idi.

Arif Bey bana seslendi :

— Murat, git, sen bu ahlâksıza uyma, git oğlum.

Ben de gittim. Fakat yazıhaneden caddeye çıkar çıkmaz gözyaşımı tutamadım. Ben de gençtim ve o kadar sabırlı ve yumuşak başlı değildim. Belki döner, hesaplaşmak isterdim. Ama bitişikteki kâğıt tüccarı beni kolumdan tuttu ve yazıhanesine aldı.

YENİ BİR yaşantı devresine girdim. Artık erkenden kalkıp Tahtakale'ye gitmiyordum. O caddeden bile geçmek istemiyordum. Ama daha önce muhasebecilerinin ve hesap uzmanlarının rahatsızlıkları ve yıllık izin yapmaları yüzünden bana defter tutturan bir iki müşterim vardı.

İşte bunlardan biri kâğıtçı, öteki Gıda Pazarı sahibi, bir başkası hırdavatçıydı. Bunlara önce sadece yardım etmek istemiştim, ama sonradan hesaplarını tutan adamlarla çatışmışlardı. Her gün en az bir defa uğramak, alış verişlerini deftere geçirmek için bu adamlarla anlaştım. Bana her biri ayda net olarak bin lira para veriyorlardı. Bu hesaba göre Arif Bey'in yanından ayrılmam bana hiç bir ziyan vermemiş, tersine bin lira daha kârım olmuş bulunuyordu.

Bir iki defa Arif Bey'e ahçı dükkânında rastladım. Benim ayrılışıma çok üzülüyor :

— Ahlâksız oğlan, diyordu. Bütün hırsı üniversitedeki durumunun pek parlak olmaması. Tabii ye, iç,

altında araba, doldur içine kızları, beğendiğin yere git, böyle adam okur mu? Kardeşinin de bu sene başarı göstermesine içerledi. İlle kızcağız okumayacak ve terzi okuluna yollanacak. Herşeyi göze alarak buna karşı çıktım. Hanım da senin ayrılmana çok üzüldü. Sana açıktan yardım etmemi istiyor.

— Hayır efendim, dedim. Bana gösterdikleri yakınlık yeter. Her zaman için size de, kendisine de minnettarım.

— Benim, hele hanımın, senin için daha başka düşüncelerimiz vardı Murat. Maalesef bunlar da suya düştü.

Bu düşüncelerin, suya düşen bu şeyin ne olduğunu bana açıklamadı. Ben de sormadım.

İşlerini gördüğüm kuruluşlara daha fazla vakit ayırıyor, aynı zamanda ben de çalışmak için zaman bulabiliyordum. Bazen eve de iş getirerek daha rahat çalışabiliyordum.

Arif Bey bir defasında bana «yazıhaneye bir muhasebeci ve bir de yardımcı tutmaya mecbur olduk. Hemen hemen ben elimi işe sürmüyorum. Boştan korkuluğu durumuna düştüm. Küçük Bey benim har vurup harman savurduğumu iddia ediyor. Bundan sonra işlere kendisi bakacakmış. Ben göstermelik bir adam», demişti.

Arif Bey de çok kederliydi. Aradan birkaç hafta daha geçti. Bir pazar günü, öğleden sonra Semahat Hanım bana geldi. Epeyce sinirli ve hırçın görünüyordu. Oturmak bile istemeden yüzüme haykırmaya başlamıştı :

— Murat, böyle mi yapman gerekirdi? Biz sana az mı emek verdik? Hiç olmazsa bir Allahaısmarladık demek yok mu? Sen yedi yıllık düşman gibi Cemil'e hakaret ettin. Bunu hiçbir zaman unutamayacağım.

— Ben de nezaketinizi ve iyi davranışlarınızı unutamayacağım Hanımefendi, dedim. Fakat ben şımart-

tığınız oğlunuzun maskarası değilim. Suçum nedir, biliyor musunuz? Gece lisesine gitmek ve sınıf geçmiş bulunmak. Bana bunu yakıştıramıyor. Bu derecede kibirli ve kendisini yüksek gören bu gencin en kötü tarafı babasına manyak diye haykırması ve çalıştığı müessesenin onun malı değil, annesinin babasının malı olduğunu haykırmasıdır. Doğrusu çok sabırlı kocanız var. Bir başka erkek alırdı o şımarığı ayağının altına.

— Sen aklını başına topla ve terbiyeni takın Murat.

— Oğlunuz beni canla başla çalıştığım yerden kovduğu gibi siz de beni kirasını verdiğiniz ve döşediğiniz bu küçük daireden çıkarmaya geldiniz sanırım. Hiç karşı gelmeyeceğim. Ama sizin gibi bir kadına, yaşadığım kadar, talihsizliği için kederleneceğim.

— Neden talihsiz oluyormuşum?

— Böyle kibirli, şımarık bir evlâdınız olduğu için.

— Ben oğlumdan memnunum. Gençtir, soylu bir ailedendir, zengindir, herşey onun hakkıdır.

Semahat Hanım küçük daireyi döşediği gün oturduğu koltuğa oturdu. Çantasından sigara çıkarttı. Kendisine kibrit çakmamı eliyle defetti, arkasına yaslandı. Bir kaç saniye düşündükten sonra :

— Bana işin doğrusunu anlatman gerekir, dedi.

O günkü olayı sükunetle anlattım. Bazen sinirlenerek, bazen elleriyle hareketler yaparak dinledi. Sonra :

— Murat, dedi. Arif Bey bana hiçbir şey anlatmadı. Cemil'in anlattıklarına çok sinirlendim. Ben kocamı kimsenin yanında küçük düşürmem. Bana anlatması gerekirdi.

Ayağa kalktı ve :

— Senin yerine iki kişi daha çalıştırıyor, dedi. Senin ayrılman bize beş bin liraya patladı. Ben babamla epeyce çalıştım. Cemil'in getirdiği bu adamların bir iş yapacağına inanmıyorum. Ama biraz bekleyeceğim.

Bu arada sen de bu daireden ayrılma. Benim sana karşı özel bir sevgim var. Seni kırdımsa özür dilerim.

— Size her zaman için minnettarım Hanımefendi, dedim.

Kapıdan çıkarken beni kendisine çekti, yüzümden öptü.

Bu meselenin artık tamamiyle kapandığını sanıyordum. Günler geçti, okullar tekrar açıldı. Ben de onuncu sınıf için gece lisesine gitmeye başladım.

Hayatımdan memnun olmam gerekirdi. Fakat çevremde bir eksiklik, bir boşluk duyuyordum. Birisini bekler gibiydim.

Hesap işlerinde, ya da defterler üzerinde çalışırken çevremi kuşatan sessizliği dinliyordum. Caddenin ve asansörün uğultusunu dinliyor, kendimi rahatsız hissediyordum.

Bir kış günü tekrar Amcam'ın sokağına girdim. Dükkân kapalıydı. Eve doğru yürüdüm. İki büyük apartman arasındaki ev yıkılmış, ortadan kaldırılmıştı. Eczacı, Amcam'la iyi görüşürdü. *Kapalı dükkânın önünden geçerken ona rastladım.* Karşıdaki emekli memurun dükkânından birşeyler almış, eczaneye giriyordu. Arkasından girdim. Yüzüme bakınca beni tanıdı. Amcam'ı sordum :

— Bilmiyorum, dedi. Galiba Hafız onu kandırıp evi müteahhide verdirmiş. Kiraya çıktılar, ama nereye gittiklerini bilmiyorum. Cuma namazına da gelmiyor.

Eczacı içini çekerek :

— Sen bırakmamalıydın Murat, dedi. Sen dükkânı çok iyi idare ediyordun. O aç gözlü hafızla babası olacak imansız imam, dükkânı soydular. Besbedava yiyip içtiler. Dükkânı bir başkasına devretmeye kalktılar. Adam geldi, o tenekeye el atarsın boş, o kutuyu yoklarsın içinde birşeyler yok. Konserveleri yiyip yiyip boş tenekelerini rafa dizmişler. Bir din adamı ile Hafız diye geçinen bir serserinin bu davranışı mahallede ya-

yıldı. Eh, köpeksiz köy buldular, çomaksız oynamaya başladılar.

Eczacının anlattığını dinlemek bile insanın kanını kurutuyordu. Amcam eli sıkı, inançlarından dönmeyen bir adamdı. Ama bana hiçbir zaman kötü davranmamıştı. Hatta sülalesinin devamını sağlayacağım için beni ayrıca severdi. Ama onu ben terketmemiştim. Artık yanında oturmama gerek kalmamıştı.

İçten duyduğum yalnızlık beni biraz daha çok üzmeye başladı. Yalnızdım ama kimseye el açmak zorunda değildim. Kazandığım para, babamın bana bağlanan yetim aylığı yetişiyordu.

Yavaş yavaş tekrar yaza çıkıyorduk. Soğuklar biraz azalmıştı. Birgün evde yalnızdım. Küçük dairenin kapısı çalındı. Gidip açtım. Baktım yabancı bir adam. Kimi aradığını sordum.

— Murat Duru'yu arıyorum, dedi.

— Benim, dedim.

— Ben Cemil Bey'in avukatıyım, dedi. Seninle görüşeceğim.

Adam hiç de nazik değildi. Hatta karlı ve çamurlu ayaklarını silmeden büyük odaya girdi. Etrafına bakındı. Sonra küçük odanın da kapısını açtı. Oraya ve aralığa baktı, alay eder gibi :

— Ooooo, dedi, demek işler yolunda.

Ben şaşırmıştım. Bu derecede nezaketsiz bir adamın avukat olacağı aklıma bile gelmezdi.

— Bakıyorum, buz dolabından radyoya kadar herşey var, dedi. Sen bunların nereden geldiğini sormazlar mı sanıyorsun?

— Kim, benden ne soracak? dedim.

— Bir bakkal çırağının bu konforu nasıl bulduğunu? dedi.

— Bana kim ne sorarsa sorsun, dedim. Ama evime gelip de bana hakaret etmeye sizin hakkınız yok.

Avukat sırıtarak

— Yavuz hırsız ev sahibini bastırır derler. dedi. Mahkemede görüşürüz.

— Ne mahkemesi? Ben kime ne yapmışım ki!

— Bunu sen artık yargıca sorarsın.

Canım sıkıldı, asabım bozuldu. Fakat aradan beş altı gün geçince bu adamın avukat değil, serserinin biri olduğunu düşünerek unutmaya çalıştım. Belki iki hafta geçmişti. Bir gün mahallenin emniyet amirliğinden beni çağırdılar. Gittim. Komiser bana :

— Murat sen misin? dedi.

— Evet, dedim.

— Emekli albayın kiracısı, değil mi?

— Evet.

— Seni savcılıktan istiyorlar. Yanına bir memur katayım, hemen git.

Şaşırmıştım. Kendimi suçlu bulmadığım için fazla telaş etmiyordum. Adliyeye gittik. Emniyet memuru beni «Savcı Yardımcısı» yazılı olan bir kapıdan içeriye soktu. Kendisi dışarıda kaldı.

Bir masada kır saçlı, gözlüklü bir adam oturuyordu. Yanında, bir iskemlede oturan bir başkasına dönerek :

— Bu delikanlı mı? diye sordu.

Kendisine soru sorulan adam, evime gelen ve avukat olduğunu söyleyen kimseydi. Savcı yardımcısı yüzüme bir daha baktı ve eliyle işaret etti :

— Şöyle oturunuz, dedi.

Oturdum. Elindeki yazılı kâğıtları kaldırdı, bir başka dosya açtı ve bana sordu :

— Adınız, soyadınız?

— Murat Duru, dedim.

— Baba adınız?

— Remzi Duru.

— Ana adınız?

— Necibe.

— Onlarla beraber mi oturuyorsunuz?
— Hayır, onlar, ikisi de öldü.
— Aileden kimse size yardım ediyor mu?
— Hayır.
— Kimsen yok mu?
— Bir Amcam var. Ama şimdiki adresini bilmiyorum. Evini müteahhide vermiş, çıkıp gitmişler.
— Kimler?
— Amcam, yengem ve kızı. Bir de damadı var, Hafız Hüseyin.
Avukat işaret ederek :
— Savcı Bey, dedi. Vaktim dar, bu nedenle sorguyu kısa kesmenizi rica edeceğim.
Savcı yardımcısı :
— Soruşturmayı kesmeye hakkınız yok, dedi. Acele işiniz varsa gidiniz.
— Bir davaya gireceğim Savcı Bey.
— Girmeyin demedik, haydi buyurun.
Avukat çıktı, gitti. Arkasından dudağımı bükerek baktım. Savcı yardımcısı hiç ses çıkartmadan yanında, küçük bir masada çalışan daktilo kıza :
— Devam edelim, dedi.
Yine bana sormaya başladı :
— Kaç yaşındasınız?
— On beşi bitiriyorum efendim.
— Okuyup yazmanız var mı?
— Gece lisesinin onuncu sınıfındayım.
— Gece lisesi öyle mi? Pekala, bu zamana kadar bakkal çıraklığı yapmış olduğunuzu söylediler. Doğru mu?
— Babamın ölümünden sonra üvey annem bir başka adamla evlendi. Bu adam da beni istemedi.
— Size bakkal çıraklığınızı sordum, ona cevap veriniz?
— Ben de onu anlatıyorum.

— Kısa kesiniz.

— Beni istemedikleri için bakkallık yapan Amcam'ın yanına gittim, dükkânında çalıştım. Çıraklığım bu kadar.

— Peki, daha sonra?

— Dükkânda Amcam'ın damadı çalışmak istedi, dükkânı onlara bırakıp çıktım. Zahire tüccarı Arif Bey'in yanına yardımcı olarak girdim.

— Oradan neden ayrıldınız?

— Cemil adında bir oğulları vardı. Kıskanç bir insandı. O beni istemedi. Ben de ayrıldım onların yanından.

— Şimdi ne iş yapıyorsun?

— Hesap uzmanıyım.

— Ne demek bu?

— Dört müessesenin hesaplarını tutuyorum.

— Nasıl oluyor bu?

— Her gün hepsine birer, ikişer saat uğruyorum. Günlük hesapları deftere geçiriyorum, sonra bilançolarını yapıyorum.

— Siz mi?

— Evet.

— Bu müesseselerin adreslerini verebilir misiniz?

— Elbette.

— Bunlar size tanıklık ederler mi?

— Evet.

— Bakkal çıraklığı yaptığınız Arif Bey'in yanından ayrılırken bonservis aldınız mı?

— Hayır, aklıma bile gelmedi.

— Suçlu olarak mı ayrıldınız?

— Hayır, benden memnun olmadıklarını iddia etmezler. Dürüst insanlar.

— Sizin zaman zaman hesapları karıştırarak müesseseden para kaçırdığınızı iddia ediyorlar. Bunun için dava açıyorlarmış.

Nihayet Yargıç yerine geçti ve bana kimin nesi olduğumu sordu.

— Kimler, Efendim?
— Cemil Bey.
Ben ne yapmıştım bu Cemil Bey'e?

BENİ İYİ OLARAK tanıyan kâğıtçı, zahireci, nalbur gibi kendileriyle iş yaptığım insanlar hayretle işin aslını soruyorlardı. Onlara mahkemede ifade vermeleri için çağırıda bulunmuşlardı.

İşin aslını ben de bilmiyordum. Hatta emekli albay olan ev sahibim bile avukat tarafından şahit olarak gösterilmişti.

Ben daha fazlasını bilemiyordum. Beni de çağırdılar. Mahkemeye gittim. Avukat ve Cemil Bey oradaydılar. Dinleyicilerden sıkılarak sanık yerinde beklemeye başladım. Nihayet yargıç yerine geçti ve bana kimin nesi olduğumu açık açık sorduktan sonra :

— Bakkal çırağı olarak çalıştığınız müessesede bazı yolsuzluklar yaparak kendinize çıkar sağlamışsınız. Hakkınızda bu nedenle dava açılmıştır. Bunun için bir diyeceğiniz var mı? Yoksa kısaca bu suçunuzu açıklayarak cezanızı hafifletecek misiniz? dedi.

— Yolsuzluk yaptığımı ileriye süren kim Bay Yargıç? dedim.

— Müessesenin sahibi Cemil Bey, dedi.

— Ben Arif Bey'in yanına bakkal çırağı olarak değil, yardımcı olarak girdim. Benim çalışmamdan Arif Bey de, eşi Semahat Hanımefendi de son derecede memnundular. Ben Cemil Bey'le hiç çalışmadım.

— İddianame okunacak, iyi dinleyiniz.

Ne garip şey, Cemil Bey'in avukatı önce Arif Bey'in cahil, beceriksiz ve işten anlamaz bir adam olduğunu ileriye sürerek benim onun bu bilgisizliğinden faydalandığımı ve zaman zaman müesseseden büyük paralar kaldırarak kendime konforlu bir hayat sağladığımı ve hâlâ bu para ile geçindiğimi iddia ediyordu.

Hiç bir yerde tutunamamış olan ben, hâlâ aşırdığım paralarla geçiniyormuşum.

Yargıç bana bir diyeceğim olup olmadığını sordu. Ben de :

— Beni suçlamaya, lekelemeye çalışan Cemil Bey piyasada ticaret bilgisi ve dürüstlüğü ile tanınmış, çekirdekten yetişme bir tüccar olan babasını kötülüyor. Çünkü Arif Bey dürüst bir insandır. Burada, mahkemeniz karşısında bana iftira edilmesine razı olmayacaktır. Cemil Bey hukukta okuyan bir öğrencidir. Babasının yürüttüğü işlerden anlamaz. Esasen ben onunla hiç çalışmadım. İç yüzünü bilmediği bir işte fikir sahibi olamaz. Beni evlerinde istemediği gibi müessesede de istemedi. Hiç itiraz etmeden ayrıldım. İyi bir rastlantı eseridir ki o sırada altı aylık bilançoyu hazırlamış ve sayım yapmıştım. Defterin o faslını ben kapattım. Arif Bey de imzaladı. En küçük bir hata ve eksiklik yoktu. Paraya gelince, her akşam o günün hasılatı bir çantaya konur, Arif Bey bu çantayı daireye götürür ve hanıma teslim ederdi. Son aylarda piyasada duyduğuma göre Cemil Bey'in müesseseye getirdiği adamlar kendi fakülte arkadaşlarıdır. Onlar istedikleri kadar suç arasınlar, bulamayacaklardır.

Ben de hiddetleniyordum. Avukat söz istedi ve yargıçtan benim öyle bir dairede nasıl oturabildiğimi sordu. Ben de yargıca cevap verdim :

— Cemil Bey çalışkan ve dürüst olduğum için evlerinde beni istememişti. Ben bir tek oda ararken Arif Bey Vefa'daki o küçük daireyi tuttu bana. Hatta onu beğenmiyordu. Fakat ben bu iyi yürekli insanlara daha fazla yük olmak istemiyordum. O kalorifer dairesinin yanındaki bir buçuk odalık daireyi kabul ettim. Bir gün Hanımefendi de gelerek bu daireye gerekli olan eşyayı Kapalıçarşı'dan alıp bana hediye ettiler. Bunu da kendilerinden sorabilirsiniz.

Avukat :

— Muhterem bir aileyi böyle kirli bir işe karıştırmaya kalkması suçlunun ayrı bir ahlâksızlığıdır, dedi.

Ben :

— Arif Bey'i ve eşi Semahat Hanımefendi'yi tanık olarak istiyorum, dedim. Beni ahlâksızlıkla suçlayan Avukat Bey'in de bir hırsızlık değil, bir kıskançlık ve ahlâksızlık davasını gütmekte olduklarını hatırlatırım. Konforlu ve mükellef daire nerededir? Hanımefendi tarafından bir mürüvvetkârlık eseri olarak döşenen o bir buçuk odada mı? Ev sahibimi tanık olarak çağırtmışlar. Kendisinin burada dinlenmesini rica ederim.

Zavallı ihtiyar adamı çağırdılar. Epeyce heyecanlanarak zemin katındaki daireyi Arif Bey'in kiraladığını, çünkü yaşı küçük olduğu için bir çocukla konturat yapamayacağını, kiraların Arif Bey tarafından ödendiğini ve bir gün Semahat Hanım'ın bir kamyon eşya ile gelerek daireyi döşediğini anlattı.

Bu sırada Cemil Bey hırsından morarıyordu. Onun evine gidip anası ve babası ile kavga edeceğini anlıyordum. Avukat yargıca benim ne ile geçinmekte olduğumu sormasını rica etti. Ben de hemen cevap verdim :

— Hesap uzmanı olarak çalışıyor, dört müessesenin hesaplarını tutuyorum. Bunu sorgu yargıcına da anlatmıştım. Bu müessese sahiplerinin adreslerini almışlardı. Ben bu kimselerden ayda dört bin lira toplamaktayım. Ayrıca babamdan bağlanmış olan bin beş yüz lira aylık gelirim var.

Yargıç avukata :

— Bir diyeceğiniz kaldı mı? diye sordu.

Avukat :

— Bu delikanlının hesap uzmanlığı uydurmadır, dedi.

Yargıç, kâğıt tüccarını, hırdavatçıyı, zahire tüccar-

larını birer birer çağırdı. Bu adamlar memnuniyetle benden söz ettiler.

Yargıç sonunda bana :

— Bir diyeceğiniz var mı? dedi.

— Garip kuşun yuvasını Allah yapar sayın Yargıç, dedim. Böyle âdi bir iftira için Arif Bey'le Semahat Hanımefendi'nin davaya karışmalarını istemem. Ben onlara minnettarım.

Cemil Bey hiç konuşmaya hakkı yokken :

— Gelecekler, burada bana da hesap verecekler, diye haykırdı.

Yargıç kaşlarını çatarak :

— Burası mahkemedir, dedi. Hukuk öğrencisi olduğunuzu iddia ediyorsunuz. Bunu bilmeniz gerekir.

Böylece mahkeme bir ay sonraya bırakıldı. Avukatla Cemil Bey âdeta itişip kakışarak çekilip gittiler.

Ev sahibim hâlâ telâş içindeydi. Bana mahkeme sonunda ne olabileceğini soruyordu. Halbuki benim korkum yoktu. İlgili olduğum müesseseler de ayrıca dava açmamı söylüyorlardı. Büyük bir tazminat alabilirmişim.

Mahkemeden bir hafta kadar geçmişti ki bir gün Semahat Hanım'ı karşımda gördüm. O renkli, hareketli ve güzel kadın biraz erimiş ve rengi solmuştu. Gözlerinin çevresi epeyce ağlamış olduğunu gösteriyordu.

Odaya girdi. Kendisini bir koltuğa attı. Hemen çantasından sigarasını çıkarttı. Ben karşısına geçtim :

— Neniz var Hanımefendi? diye sordum.

Gözleri birden doluverdi.

— Nem yok ki Murat, dedi. Daha ne olabilirdi?

Gözlerini silerken bir çocuk gibi dudağını büküyordu :

— Sen yapmamalıydın bunu bize Murat. Beklemezdim senden.

Sustum. Bu sefer hıçkırarak ağlamaya başladı. O-

nu kendi haline bıraktım. Ama kolonya şişesini yanına koydum. Avucunu açtı bana doğru. Kolonya döktüm eline, boynunu, çenesini ıslattı, avucunu kokladı. Biraz arkasına yaslanarak gözlerini kapattı. Sonra uzanıp sigarasını aldı :

— Bize haber vermedin, dedi. Haberimiz olsaydı ne yapar yapar bu davaya engel olurduk.

— Haberiniz olmadığını bilemezdim, dedim.

— Haklısın, dedi. Suç bizim. Biz şımarttık, bizim terbiye hatamız. Böyle bir evlâttan hayır mı gelir? Bize mahkemeden tanıklık etmemiz için çağırı geldi. Şaşırdık. Sorduk. Seni dava etmiş. Sen bizi tanık olarak dinletmek istemişsin. Yakışır nı bu sana?

— Beni dava edip suçlamak, cezaevine tıkmak yakışır mıydı size? Evinizden atıldım, işinizden atıldım, isterseniz buradan da çıkar giderim.

Semahat Hanım :

— Bunlar ne demek oluyor kuzum? dedi. Durup dururken mi Cemil seni dava etti?

— Evet, dedim. Bana öyle geliyor ki bir iki defa benden söz ettiniz. Belki bana acıdınız. Belki iyi çalıştığımı söylediniz. O istiyor ki siz benden nefret edesiniz, yalnız kendisini sevesiniz. Saygısız bir avukata yazdırdıklarını görseydiniz böyle bir evlâdın yüzüne bakmazdınız. Babası için bilgisiz, görgüsüz, cahil adam diyor. Halbuki o baba tam yetişmiş, işi çok iyi bilen bir iş adamıdır. Babanızdan size kalan serveti ve bu işe yatırılan parayı bugün iki katına çıkarmıştır. Babasını kötüleyen adam benim gibi kimsesiz ve savunmasız bir genci elinden gelirse akrep gibi çiğner.

Semahat Hanım :

— Peki ama neden ? Dedi. Ne yaptın ona?

— Ne yapacağım, ben gece lisesine gidiyorum, okuyorum, sınıfımı geçiyorum. Bir daha yıla mezun olacağım. O benim her zaman bir bakkal çırağı olarak kal-

mamı istiyor. Çünkü kıskanıyor, çünkü onu herşeyin kendisinin hakkı olduğuna inandıracak gibi şımartmış, kötü yetiştirmişsiniz.

Semahat Hanım sinirli sinirli yüzüme bakıyordu. Ben :

— Yazık, sizin gibi anneye, dedim. O sizi de sevmiyor. Sevse bu derecede kırıcı olmazdı. Sizin fikirlerinize saygı duyardı. Keşke beğenmediği babasının yarısı kadar temiz yürekli bir erkek olsaydı.

Semahat Hanım bir sigara daha yaktı. Biraz düşünüp :

— Murat, dedi. Biz sana iyilik etmedik. Ne yaptıksa bunu hak etmiştin. Şimdi senden rica ediyorum. Bu dava olduğu yerde kalacak. Biz de tanıklık için mahkemeye gitmeyeceğiz. Sen de bana hakaret ettiler diye bir dava açma.

— Bunun için üzülmeyiniz Hanımefendi.

— Senden bunu istemeye geldim Murat. Bir şey daha söylemek istiyorum. Cemil babasıyla çok fena kavga etti. Babasına ağır hakaretlerde bulundu. Bunun üzerine dövüştüler. Cemil babasının başına bira şişesiyle vurdu, gitti. Akşama daha kötü birşey yapmak istediği anlaşıldı. Yatan babasının üzerine saldırdı. İşte o zaman adam yerinden fırladı, bu güne kadar bir şehzade muamelesi ettiği oğluna öyle tokatlar yağdırdı ki Cemil dünyasını şaşırdı. Bana «Bu adamı ben evimizde istemiyorum», diye haykırdı. Ben de: «Bu adam dediğin Arif Bey senin baban, benim de kocamdır.» Dedim. Bunun üzerine çıkıp gitti. Mağazanın bir haftalık alış verişini de beraber götürdü.

Kendimi tutamadım. Semahat Hanım'a sarıldım. Yüzünü iki yerinden öptüm. Hanımefendi şaşırdı. Bileklerimden tutarak :

— Ne oluyor Murat! dedi.

— Beni çok sevindirdiniz, dedim. Bu sözünüz ü-

zerine Arif Bey de kimbilir ne kadar sevinmiştir.

Semahat Hanım'ın gözlerine birden yaşlar geldi.

— Murat, dedi. Bir kaza oldu, başını bir yere çarptı, diye hekim getirmiştik. Başında buz keseleriyle yatıyordu. İşte bu halde hırslanarak fırladı, ayağa kalktı, oğlu ile dövüştü. Cemil gittikten sonra bin güçlükle onu tekrar yatırdık. Birdenbire bu sakin ve sessiz adam bana öyle büyük göründü ki! Ben onu ihmal ettim, onun iyi taraflarını görmezlikten geldim. Delikanlı oğlunu fırlatıp atacak kadar güçlü bir erkek olduğu halde bana hiçbir zaman dikleşmemişti. İnsanlar ellerindeki kıymeti ancak onu kaybettikleri zaman anlarlar. Kimbilir Arif Bey bana içinden ne kadar güceniktir.

— Arif Bey sizi çok sever, dedim. Bana bir iki defa sizden söz etti. Siz hakikaten çok güzel ve kıymetli bir hanımsınız.

— Demek sen de beni beğeniyorsun Murat?

— Çok beğeniyorum.

— Peki, Suzan'ı beğenmiyor musun?

— Suzan'ı mı? Sizin yanınızda o, yeşil kabuğunun içinde saklı, rengi, kokusu belli olmayan bir goncaya benziyor.

— Ama o benim kızım Murat, bana elbette çok benzer.

— Evet ama o benim misafir olduğum evin kızıdır. Ona saygım vardır, hatta ihmal edildiği için acıyorum ona. Sonra ister miydiniz ki, ben hayata atılmış bir erkek gibi gizli gizli duygularla hareket edeyim.

— Saygılı ve terbiyeli olduğunu biliyorum Murat. İsterdim ki Cemil de senin kadar duygulu, terbiyeli ve nazik olsun.

Semahat Hanım ayrıldı gitti. Onu çok iyi bir insan olduğu için, belki bir ana gibi seviyordum.

Aradan günler geçti. Mahkemenin günü geldi. Adlive saravına gittim. Kapılardan birinin yanında avuka-

tın adını ve kendi adımı gördüm. Koridorda epeyce bekledikten sonra mübaşir seslendi.

İçeriye girdim. Dinleyiciler de dolmuştu. Yargıç etrafına bakındı. Sonra dosyayı önüne çekerek

— Avukat Nevzat Bey mahkememize yazdığı bir tezkerede davadan feragat ettiklerini bildiriyor Sizin bir diyeceğiniz var mı?

— Hayır efendim, dedim.

Yargıç

— Mahkeme hırsızlık iddiasını yersiz ve mesnetsiz bulmuştur, dedi. Davacının isteği de kabul edilerek sanığın beraatine ve mahkeme masraflarının davacı tarafından ödenmesine temviz volu açık olmak üzere karar verildi.

Böylece alışık olmadığım, ama hiç de korkmadığım mahkemeden kurtulmuştum. İlgili olduğum müesseselerin patronları beni tebrik ettiler ve hakaret davası açmamı söylediler. Ben buna gerek görmediğimi söyledim.

Mağaza kapalı duruyordu. Kepenkleri indirilmiş ve altlarından asma kilitler takılmıştı.

Aradan belki iki hafta geçmişti. Bir gün, her zaman yemek yediğim kebapcıdaydım. Arif Bey içeriye girdi. Beni görür görmez yanıma geldi. Kısa zamanda saçları biraz daha ağarmıştı. Ama kıyafeti belki daha şıktı. Güzelce tıraş olmuştu. Daha önce, çoğu zaman kravat takmaz, yakışıklı bir adam olduğu halde kendisine pek özen göstermezdi.

Yanıma oturup yemek ısmarladı, yüzümü okşadı

— Murat yavrum, dedi. Seni buralarda bulmasaydım evine kadar gidecektim. Semahat sana çok teşekkür ediyor. Bize karşı dava açmamanı istemiş. Doğrusu böyle bir dava açmanda haklı olurdun.

— Siz ve Hanımefendi bana hiçbir kötülük yapmadınız, dedim. Bana bir evlât gibi özenerek, kalbimi kazanmak için ev tuttunuz, eşya aldınız. Büyük var-

dımlarınızı gördüm. Sonra büyük bir müessesede çalışarak iş ve muhasebe öğrendim.

— Bunlar hep senin yeteneğinden meydana geldi Murat.

— Belki böyle çalışmaya hevesim ve yeteneğim var, ama sizin müesseseniz bana bu olanakları sağladı. Ailenizden bir çocuk gibiydim. Hanımefendi Cemil Bey için üzülüyorlar mı?

Arif Bey :

— O kadar değil, dedi. Semahat çok değişti. O hayırsız, şımarık evlât zorbalıkla bir iş yapamayacağını anladı. Şimdi suratı bir karış ama barınacak yeri yok. Bazı akşam gelmiyor, biz de sormuyoruz. İki hafta içinde belki elli bin lira yedi. Başımıza musallat ettiği arkadaşlarını da savdık. Ben yeniden işe başlıyorum Murat.

ON BİRİNCİ SINIFA geçtiğim yıl, bir sabah ilgilendiğim müesseselere uğramayā giderken zahire mağazasının kepenklerinin açılmış olduğunu gördüm. Biraz çekinerek kapıya yaklaştım. Yıllardan beri orada çalışan ve Cemil Bey tarafından işten çıkarılan İsmail bana gülerek

— Mağaza açıldı yeniden Murat Bey, dedi.

— Cemil Bey mi idare ediyor? diye sordum.

— Hayır, dedi İsmail. Arif Bey çalışıyor. Bir de kâtip tuttu.

Aşağı yukarı bir yıla yakın onları görmemiştim. Camlı bölmede oturan ve beni görür görmez seslenen Arif Bey'i sokakta görsem tanımazdım. Karşımda zayıf bir yüz, çevresi kararmış gözler ve bembeyaz saçlar vardı.

Ayrıca adamın yüzünde, yanağını boydan boya çizen bir kapanmış yara izi vardı. Beni oturttuktan sonra

— Seni gördüğüme çok sevindim, dedi. Birkaç gün bize yardım et. İşleri biraz toparlamamız lâzım.

Sigarasını seçerken parmakları titriyordu.

— Hanımefendi nasıllar? diye sordum.

— Ona sen de tutkunsun galiba, dedi. Nasıl olacak üzüntü içinde. Cemil'in bize yapmadığı kalmadı. Yüzümü görüyor musun? Ustura yarası. Bunu bana yapan üstüne titrediğim, bir dediğini iki etmediğim oğlumuz.

Söyleyecek söz, soracak soru bulamıyordum. O anlatıyordu :

— Biz bir erkek evlât değil, yılan beslemişiz Murat. Öyle günler oldu ki karı koca korkudan titredik. Artık okumuyordu, içiyor, kumar oynuyordu. O hayatta hiç bir engel tanımıyordu. Eve ancak para istemek için geliyor ve bir haydut gibi ne bulursa alıp gidiyordu. Beni öldüreceğine yeminler ediyor, içeriye çekilip kapandığım odanın kapısını tekmeliyordu. Beni dışarıya çıkartabilmek için Suzan'ı ve annesini dövmeye başlamıştı.

Arif Bey anlatırken hırsından titriyordu

— Bir gün dayanamadım, odadan fırladım. İşte o zaman, cebinde sakladığı usturayı yüzüme dayayıp çekti. Belki boğazımı kesecekti, fakat komşular Suzan'ın çığlıklarına gelmişlerdi. Onu yakaladılar. Kaçıp gitti. Ben bir hafta hastanede yattım. Yüzümü diktiler. Başım sarılı olarak eve döndüm. Bir gece yarısı yine kapıyı tekmeleyip içeriye daldı. Anasını saçlarından yakalayıp yerde sürüklemeye başladı. Dayanamadım, saldırdım üstüne. Sarhoştu. Vurdum, tekmeledim, kapıdan dışarıya attım.

Arif Bey dişlerini sıkıyordu :

— Bir daha gelmedi bize. Fakat arkadaşlarını yollayıp para istiyordu. Şantaj yapıyor, kızkardeşini öldüreceğini yazıyordu. Sonra bir gün arkadaşının nişanlısını alarak Boğaz'da bir gezme yapmaya çıkmış. Ara-

— İşte o zaman cebinde sakladığı usturayı yüzüme dayayıp çekti.

bayı tenha bir yere çekerek kıza sataşmaya başlamış. Kızın çığlıkları duyulmuş. Koşmuşlar, fakat kızı arabadan atarak kaçmış, kaçarken de önündeki arabaya çarpmış. Şoförün ölümüne sebep olmuş.

Hakikaten dinlediklerim çok acıklı şeylerdi. Arif Bey durmadan sigara içiyordu :

— Düşünebiliyor musun? Evlerinde kaldığı ve ikram gördüğü arkadaşının nişanlısına sataşıyor. Sarhoş olduğu da anlaşılmış. Sonra kaza yapıyor, adam öldürüyor. Tabii derhal davası görüldü, sekiz yıl hapse mahkum oldu. Ayrıca ölen şoförün eşine ve çocuğuna biz tazminat verdik.

Arif Bey içini çekti :

— Oh olsun diyemezsin Murat, dedi. Senin karakterini bilirim. Annesinin onu ne kadar sevdiğini ve bu felâketin onu nasıl yıktığını anlarsın. Ama biz, karı koca oğlumuza çok kötü bir terbiye verdiğimizi pek geç anladık. Daha küçük yaşından beri bir çocuğun her isteğini hemen yerine getirmek, üzülmesine, ağlamasına, istediği bir şeyden mahrum olmasına meydan vermemek işte bu sonucu doğurdu. O derecede şımarık, o derecede kendisinde herşeye sahip olma hakkını gören bir haydut evlât ki, babasına ustura çekiyor, kafasına bira şişesini çarpıyor, anasının vücudunu çürük içinde bırakıyor, saçlarından sürüklüyor, kız kardeşini, çığlıkları kesilinceye kadar tekmeliyor.

— Hanımefendi çok üzülmüştür, dedim.

— Sorar mısın? dedi Arif Bey. Onu cezaevinde yoklamaya gittik. Benim yüzüme bile bakmadı. Annesine: «Beni buradan çıkart,» dedi. Zavallı ana. Elinde olsa onu kurtarır. Ama artık onu biz idare etmeyeceğiz. O, cemiyetin eline düşmüş bir suçludur. Arkadaşları fakülteyi bitirdiler. O daha yedi yıl cezaevinde kalacak. Sonra iki yıl da askerliğini yapacak. Bütün hayatı mahvolmuş bir insandır o. Bize şu bir yıl, iki yüz elli bin li-

raya maloldu. Kız korkudan okuluna devam edemedi. Yine sınıfta kaldı.

— Öteki kız ne oldu?

— Ne olacak, kendisinden izinsiz Cemil'le gezmeye gittiği için nişanlısı yüzüğünü iade etti. Geçen gün annesi yine cezaevine gitti. Ettiği küfür ve hakaretlerden gardiyanlar utanmış «Hanımefendi, bu küfürleri, bu hakaretleri dinlemeye mi geliyorsunuz?», demişler. Artık Semahat de benim gibi aynı şeyi söylüyor: «Lâyık olduğu yeri buldu. Azgınlığın neticesi budur. Ana ve baba kıyamaz ama kanun kıyar.»

Arif Bey bana :

— Bazen düşünüyorum, dedi. Acaba bütün suç bizde mi?

— Bu kadar zengin çocuğu var, dedim. Hangisi bu dereceye kadar şımarıp anasına ve babasına düşman kesilmiştir? Sonra cezaevinde bulunmasına sevinmeniz gerekir. Dışarıda, serbest kalırsa belki evindekileri de öldürebilir, belki dışarıda bir cinayet işler. Bu dereceye kadar hırslı bir insan ancak hayvanat bahçesinde bir kaplan gibi kafes arkasında yaşayabilir.

Mağazada kalan bazı besin maddeleri kurtlanmış, böceklenmişti. Büyük bir ziyana uğramışlardı. Ama binanın içine doğru derinliğine çok büyük olan mağazanın içinde büyük bir temizlik yapılması gerekiyordu.

Okullar kapalı olduğu ve öğleye kadar boş kaldığım için Arif Bey'in isteğini kıramadım. Hemen ertesi günden itibaren mağazaya devama başladım. Bir sabah biz çalışırken Semahat Hanım da geldi. Hazin bir tebessümle :

— Artık beni beğenmeyeceksin Murat, dedi. Bak ne hale geldim.

— Daha anlamlı, daha duygulu bir haliniz var Hanımefendi, dedim.

— Çapkın, dedi. Kocamın yanında nasıl konuşuyorsun?

— Neden çekineceğim, dedim. Hakikat bu. Siz güneş gibi, bahar havası gibi bir yaratıksınız. Etrafınızdakileri mutlu edersiniz. Beyefendi'nin sizi çok sevmekte hakları var. Zaman zaman kendisiyle yeteri kadar meşgul olmamanıza üzülüyor ve neden bunu yaptığınızı kendi kendime soruyordum.

Semahat Hanım sözümü keserek :

— İnsan hava soğuduğu zaman alıştığı sıcağın, acıktığı zaman ekmeğin kıymetini bilir Murat, dedi. Biz birbirimizi sevmeden evlendik. Ana ve baba olduk. Bu defa oğlumuzu sevdik. Birbirimizi ihmal ettik. En fazla ben bunu yaptım.

Hakikaten Semahat Hanım'ın kocasına bakan gözlerinde bir şefkat vardı. Yalnız evliliklerinden beri yirmi üç yıl geçmiş ve bu adam o müessesede bir aylıksız memur gibi çalışmıştı. Kazançta onun büyük katkısı vardı.

Eskisi kadar güçlü ve dayanıklı olmayan adamcağız yeni bir araba almıştı. Bunu karı koca kullanıyorlardı.

O pazar sabahı Arif Bey Vefa'ya, benim oturduğum daireye geldi. Beni yemek için çağırıyordu. İzin istedim, bir demet gül aldım. Arif Bey :

— Semahat'e mi? dedi.

— Evet, dedim.

— Suzan'a birşey yok mu?

— Ayrı ayrı iki demet, dedim. Bir araya bağlattım.

— Haydi hayırlısı. Ama Suzan'ı kıracak bir şey söyleme. Sınıfta kaldığına çok üzüldü.

— Bunun ne acı bir şey olduğunu bilirim, dedim.

Semahat Hanım beni kapıda öptü. Çiçekleri elimden aldı, kokladı. Ben :

— Yarısı Suzan Hanım'ın, dedim.

Suzan bana teşekkür etti. Kız hakikaten annesine

hayli benziyordu. Biraz daha çapı ufaktı, ama toplanınca pek fazla benzeyecekti.

Cemil Bey'le evlenmekten ümidi kesince o delişmen hizmetçi kaçıp gitmiş. Şimdilik ana kız evin işini görüyorlarmış.

Bana ellerinden geldiği kadar ikram ettiler. Semahat Hanım :

— Artık Suzan da piyano dersi alıyor, dedi. Kızı çok ihmal ettik. Biraz da ona özenmemiz gerekir. Nasıl buldun onu Murat?

— Anasının kızı, dedim.

Gülüştük.

Cemil gittikten sonra evden bir ağırlık kalkmış gibiydi. Neşeleri kalmamıştı ama huzur içindeydiler. Bir aralık kız bana salonun bir köşesinde anlatmıştı :

— Her dakika eve gelecek, saldıracak diye bekliyorduk. Geceleri de uyku yoktu. Dövmek, vurmak, kırmak için geliyordu. Sonunda babam onu iyice dövdü. Yere yuvarlanmıştı, öyle küfürler ediyordu ki babam onu susturmak için öldürse haklı olurdu.

Beni her zaman için evlerinde görmek istediklerini söylüyorlardı. Onların neşesiz evlerine daha sık gitmeye başladım. Özel bir niyetleri varmış gibi Suzan'ı her fırsatta benimle yalnız bırakıyor ve sık sık :

— Suzan sana piyano çalsın, istersin değil mi?

Diyor ve tabii ben de aksini söyleyemiyordum. Bu on beş yaşındaki genç kızın yüzünü yandan seyrediyordum. Çaldığı parçanın güç yerlerinde yüzü kızarıyor, taze yanağına daha kızıl bir renk yayılıyordu.

Onu böyle yakından inceledikçe annesine çok benzediğini ve onun kadar güzel olacağını anlıyordum. Ben sessiz dinlerken o bir parçayı bitiriyor ve başını bana çeviriyordu.

— Annem daha güzel çalıyor, değil mi?

Bana sık sık annesinden söz ediyordu. Benim onun güzelliğine, olgun ve hayat dolu kadınlığına tut

kun olduğumdan şüpheleniyordu. Arif Bey temkinli, ölçülü bir kadın olan eşini benden kıskanmıyordu. Ben onların oğullarından da çok küçük yaştaydım. Onları rahatsız edecek bir davranışım yoktu.

İyice hissediyordum ki benim karakterimi, benim ağır başlı ve çalışkan olmamı beğeniyor ve kızlarını benimle evlendirmeyi düşünüyorlardı. Belki bu arzularını Suzan'a da yavaş yavaş anlatmışlardı. Artık gençliğe adımını atmış olan kıza benim kendisiyle ilgileneceğim davranışlarda bulunmasını, kendisini beğendirmesini söylüyorlardı.

Bu doğru bir iş değildi. Ama beni iyi olarak tanıyan bu karı koca kızlarının ilerisini düşünmekte de haklıydılar. Henüz gözüm açılmamıştı, etrafımda kız arkadaş aramaya başlamamıştım.

Apartmanlarında, hemen her gidişimde Suzan'ın güçlük çektiği derslerden biriyle biraz uğraşıyorduk. Kız zekâsını kontrol ettiğimi düşünerek benden epeyce sıkılıyordu. Ona her fırsatta :

— Kendi yaşıtlarından geri kalmış değilsin, diyordum. Bütün suç ağabeyinde. Okumanda daima sana engel oldu.

Çocukluğundan beri kendisinden daha çok sevilen ve her istediği yapılan ağabeysine kinlenmişti. Bunu araştırırken bana :

— O aile içinde biricik ve tek evlât olmak isterdi, diyordu. Ben dünyaya gelince anasının ve babasının muhabbetini ondan sıyırıp alacağımı sanmış olmalı. Küçük yaşta bebeklerimi, defterlerimi parçalar, saçımı çeker, beni ağlatmaktan hoşlanırdı. İşin en garibi annem ve babam beni onun eline bırakırlardı. Onun istediği olsun, elverir.

Kız anlatırken çoğu zaman gözleri doluyordu :

— Aileye hayırlı bir erkek evlât değil, tam bir ahlâksız yetiştirdiler. Artık beni ihmal edenlere acımıyo-

rum. Çünkü yanlış terbiye vermenin cezasını fazlasıyla çektiler.

Bazen sesini indiriyor ve fısıldıyordu :

— Murat, bazen annem babamın omuzuna başını koyuyor, gözlerini kapatıyor. «Seni ihmal ettiğim için beni affet», diyor. Anlıyorum ki annemin şuurunun altında bir sevgi varmış. Söylenmemiş, ortaya çıkarılmamış bir sevgi. Babam anneme asıl şimdi kavuştu.

Hemen bütün tatil ayları boyunca onların zahire mağazasında çalıştım. Mağazanın içi tanzim edildi, çeşitli bölmeler yapıldı, yazıhane de genişletilip sevimli bir şekilde döşendi.

Eylül sonlarına doğru, bir akşam karanlığında Cemil daireye gelmiş. Onu görür görmez şaşırmışlar. Cemil affedildiğini söylemiş. Fakat geceyarısı eve emniyet memurları gelmiş. Cemil'i yakalamışlar ve götürmüşler.

Bu acılar ve bu olay yeniden tazeleniyordu. Semahat Hanım ağlamıştı. Apartmanda itibarları kalmadığını söylüyorlardı. Altlarına araba çektikleri ve cebini para ile doldurdukları o şık delikanlı artık övünülecek bir evlât değildi.

Hastaneye muayeneye götürülürken kaçmıştı. Tabii bu ayrı bir suçtu ve yeniden mahkûm olmuştu. Bu mahkeme, tesadüfen beni dava ettiği mahkemede ve yine bizim davamıza bakan hakimin karşısında olmuştu.

Ben de seyirciler, dinleyiciler arasında bulunuyordum. Hakim :

— Kelepçeyi çıkartınız, demişti.

Fakat emniyet memuru bunu istemeyerek yaptı. Yargıç :

— Neden kaçtın? diye sordu.

Cemil hırsından köpürüyordu :

— Ben cezaevine tıkılacak adam mıyım? Elbette kaçarım.

Dinleyiciler zaman zaman alay ediyorlardı. Yargıç mahkûmiyetine altı ay daha eklediğini söyleyince Cemil :

— Sekiz yıl daha eklemezsen hatırım kalır, dedi.

Götürülürken koridorlarda adliyenin polisleriyle itişip kakışmaya ve küfürler savurmaya başlamıştı. Kollarını çevirip kelepçeyi taktılar. Hırsından vahşi bir hayvan gibi bağırmaya başlamıştı.

Medeni bir insanın bu aşağılık duruma düşmesi ne hazin! Gördüklerimi Semahat Hanım'a söylemedim. Bir kat daha üzülecekti. Fakat artık Cemil'den aileye hayır gelmeyeceğini ve onun uslanmasına olanak kalmadığını anlamıştım.

Aradan bir kaç gün geçti. Bu defa bana cezaevine para götürmemi söylediler. Cemil'le karşılaşmayı istemezdim, ama gittim. Bir gardiyan bana müdüre çıkmamı söyledi. Cezaevi müdürü de bana Cemil'in rahat durmadığını, hakaret ettiği hükümlüler tarafından öldürülmesinden korkulduğu için Sinop Cezaevi'ne yollandığını anlattı. Parayı da posta ile göndermemizi söyledi·.

Semahat Hanım bu haberi duyunca ağladı. Onun ıstırabını yerinde buluyordum. Çünkü ne de olsa evlâdıydı. Ana yüreği oğlunun felâketlerine duygusuz kalamıyordu.

Arif Bey daha sakindi

— Belki gurbette olması onu biraz uslandırır, diyordu. Hayatında maalesef hiç bir güçlükle karşılaşmamıştı. Şimdi tutuklanmak onu deli ediyor. Artık ne annenin, ne de babanın gücü onu kurtarmaya yeter. Ne garip, her şımartılan genç böyle fena olmuyor. Bunda hem şımarıklık, hem de kıskançlık var.

Bu felâketi olduğu gibi kabul etmek zorundaydılar. Ne zaman evlerine gitsem ayrılırken Semahat Hanım bana :

— Bizi yanlız bırakma Murat, diyordu.

SONBAHARDA askere gittim. Çalışma, yazıhane, gece okulu derken liseden mezun olmuştum. O tarihte on yedi yaşımdaydım. Üniversiteye girmek için iki yıl daha uğraştım. Fakat puvan tutturamadım. İstediğim branşa girmem için yabancı dilimin kuvvetli olması gerekiyordu.

İşte bunun üzerine üniversite işini askerlikten sonraya bırakarak şubeme başvurdum. Altı ay sonra da beni Anadolu'ya gönderdiler.

Gitmeden önce bir kere daha Amcam'ı aradım. Bakkal dükkânı ortadan kalkmış, oraya bir kadın berberi yerleşmişti.

Eve gittim. O arşak dedikleri tahtadan, küçük evin yerinde altı katlı bir apartman yükseliyordu. Kapının önünde güneşe karşı oturan bir adama sordum:

— Halil Efendi burada mı oturuyor?

Adam galiba kapıcıydı. Yüzüme baktı ve :

— Şu bakkal ihtiyar mı dedi?

— Evet, dedim.

— Şimdi camide olmalı, dedi. İş yok, güç yok. Cami serin olur.

Camiye gittim, namaz vakti değildi. Hakikaten caminin içi serindi. Nedense camide soba, kalorifer gibi ısıtıcı araçlar olmadığı halde kışın ılık, yazın serin olur.

İhtiyar bir adam, iki kat olmuş, elinde bir süpürge ile caminin içini süpürüyordu. Yanına yaklaştım. Yüzünde sapının biri kopmuş, yerine bakır tel konmuş bir gözlüğü olan, çökmüş ihtiyar adam yüzüme dikkatle baktı. İyi göremediği için burun buruna değecek kadar yaklaştı. Nefesini yüzümde duydum.

— Kimsin sen? dedi.

— Murat, dedim. Halil Amcam'ı arıyorum, burada olduğunu söylediler.

Adam süpürgeyi bıraktı, elleriyle omuzlarıma dayandı :

— Sen Remzi'nin oğlu musun?

— Evet.

— Gözlerim iyi görmüyor ama sesini aldım şimdi. Beni tanımadın mı Murat?

Tanınacak gibi değildi ki. Üst baş dökülüyor. Başındaki kasket bile yamalı. Cami bu. Oturacak sandalye filan yok ki. Yere, halılardan birinin üstüne oturduk. Adamcağızın vücudu bitmiş, göğsü eski bir mezar gibi çökmüş. Üstünde ne varsa kendisine bol geliyordu. Boynu da çok incelmişti.

Oturunca sallana sallana güldü. Ama ben ağlıyor sandım :

— Murat, dükkânda, gazocağında yumurtalı pastırma pişirdiğimizi hatırlıyor musun? Önce biraz yağ koyardık. Sonra pastırmaları dilerdik. İki yumurta sana, iki de bana. Ha, öyle değil mi?

— Hatırlamaz olur muyum Amca? Çok iyi olurdu.

— Ben artık pastırmalı yumurta yiyemiyorum Murat.

— Dokunuyor mu?

— Yok be! Ne bileyim, dokunmaz sanıyorum. Ama yok ki! Hani para! Hani yumurta, hani pastırma!

— Amca paraları ne yaptın? Epeyce paran vardı senin.

— Sen de mi beni soymak istiyorsun?

— Amca, ben askere gidiyorum. Bir kere seni göreyim dedim.

— Askere mi gidiyorsun? Neden, muharebe mi var?

— Yok Amca, yirmi yaşına gelen herkes askerlik öğrenir ya.

— Ha anladım. Aman aman muharebe olmasın. Peki ne zaman gidiyorsun?

— Bir iki güne kadar gideceğim.
— Çok kalacakmısın?
— On sekiz ay kadar tutar sanırım.
— Sen şey, evlendin mi?
— Hayır, daha okumak istiyorum.
— Okumak oğlanlar için iyidir. Peki boşta mısın?
— Hayır, ben mağazaların hesaplarına bakıyordum. Şimdi toptancılardan birinin muhasebecisiyim.
— İyi, iyi! Para veriyorlar mı bari?
— Paradan yana sıkıntım yok.
— Yanında para var mı?
— Biraz var.
— İyi, çok iyi. Bak bana oğlum. Neydi senin adın?
— Murat.
— Ha! Murat, oğlum. O hafız denilen alçak herifle o imam olacak papaz beni soyup soğana çevirdiler. Munise'yi verdim, dükkânı verdim, paramı, pulumu verdim, evi de aldılar elimden. Rahmetli yengen biraz dayattı da apartmanın altındaki o yere gömülü bodrumlardan birini oda gibi yaptılar da bizi diri diri mezara tıktılar.

Amcam'ın gözlerinden yaş akmıyordu ama yüzü ve sesi ağlar gibiydi :

— Yengen orada rutubetten öldü. İnsan merdivenleri daha inerken burnuna küf kokusu geliyor. İnsanın nefesi tıkanıyor.
— Munise ablam ne oldu?
— O benden çok akıllı çıktı. Müteahhitten dört daire alınmış, kız bu daireleri kendi üstüne yaptırmış. Benim gibi o alçakların müslümanlıklarına inanıp budalalık etmemiş. Birinde oturuyorlar. Ötekilerin kirasını alıyorlar. O çarpık bacaklı Hüseyin gezmesinde, tozmasında. Artık namaz, niyaz hak getire.
— Abidin Efendi ne oldu?
— Ne olacak, yıkılıp gitti bu mahalleden. Galiba

bir yere muhtar olmuş. Burada camiye uğramıyor diye mahalleli istemedi.

— Sen burada ne yapıyorsun Amca?

— Camide ne yapılır? Namaz kılıyorum, oturuyorum, sevabıma biraz temizlemeye çalışıyorum.

— Sen nasıl bu insanlara kandın Amca?

— Eh, oğlum. Kader böyleymiş. Bir imamdan bir müezzinden böyle dalavere beklenir mi? Nerede onlarda Müslümanlık? Geçen gün kızın çocuğunu göreyim diye yukarıya çıktım. Dairenin içi rakı kokuyordu.

— Ne ile geçiniyorsun?

— Ben mi? Kız günde iki övün birer kap yemek getiriyor. Bazen unutuyor da neden sonra aklına gelip telâşlanıyor. Eh kolay mı? Hem azgın herifle uğraş hem çocuğa bak, evin işleri caba. Duramıyorum o boduramda. Dar atıyorum kendimi camiye. Allah razı olsun, bazen bir Müslüman geliyor, bana hatim indirtiyor. Bir hafta kadar okuyorum. Çıkarıp birkaç lira hediye ediyorlar. İnsan büsbütün parasız olur mu ya? Kalkar da canı birşey ister. Ha, bak bir de kapıcı var. Ara sıra bana seslenir : «İhtiyar, gel bir çay içelim» der.

Adamcağızın çenesi düşmüştü. Bir şeyi tekrar tekrar anlatıyordu. Kendisini teselli ettim. Biraz da para verdim.

Onu bir daha göremeyeceğimi sanıyordum. Ayrılırken içime bir hüzün çöktü. Eli sıkı bir adamdı, bana fazla yüz vermemişti ama aradan kısa bir zaman geçince beni sevmişti. Bazen ağız tadı olsun diye tahin helvası yerken helvanın büyük parçasını bana verir «Allahasen ye,» derdi.

Asker ocağında altı ay talim gördükten sonra alay karargâhında yazıcı oldum. Sabahtan akşama kadar makine veya defter başında çalışıyordum. Her yaptığım işi dikkatli yaptığım için göze girmiştim. Gece ya

rısı bile kaldırıldığım, acele bir iş için çalıştırıldığım oluyordu.

Ama tatil günlerinde albay bana seslenir, herşeyi kaldırır, kilitler, anahtarları cebime koyar, onunla birlikte şehre giderdim.

Karargâh kışladaydı. Albay, öteki subaylar gibi yakın olan şehirde oturuyordu. Arabayı ben kullanırdım. Albayın evinin önünde bırakırdım. Bazen pek acele bir iş olur, albay beni şehirde aratırdı. Benim oturduğum yerler malumdu. Büyük, temiz, aydınlık bir kahve vardı. Kahvenin içinden geçilir, arka kapısından ufarak bir bahçeye çıkılırdı. Buraya pek gelen olmazdı. Kahveci çiçeğe meraklıydı. Oraya bir havuz yaptırmış, biraz karanfil ve gül diktirmişti. Zaten etekleri tutuşan albay beni aratacağı adamlara :

— Havuzlu kahvededir o, çabuk gidin, derdi.

Bu kahvede ben yalnız oturur, düşünür, ya mektup yazar, ya da okurdum. Kahveci ara sıra kapıdan başını uzatır :

— Murat Çavuş, bir istediğin var mı? diye sorardı.

Sekiz ay yanında kaldığım albay bir defa olsun beni azarlamadı. Bazı subaylara çıkışır, ayağını yere vurarak bağırırdı. Bana gelince :

— Neye böyle yaparsın be Murat, derdi. Oldu mu ya?

Aslında yanlış olan şeyi bana kendisi emrederdi. Karşılık vermeyi sevmezdi. Kabahati de hiç üstüne yüklenmez :

— Sen genç adamsın, ne derdin var ki? İnsan bu iş olmaz diye uyarmaz mı? derdi. Sonra da içini çekerdi :

— Sen söyledin ama ben dinlemedim.

Bazen okuduğum mektubu elimden alır, ya da bana :

— Oku, ben de duyayım, derdi. İstanbul'dan gelen mektuplar bile bir başka olur.

Bana mektupları Suzan yazıyordu. Ara sıra da Semahat Hanım bir iki satır kızının mektubuna eklerdi.

Bir gün mektubu okurken kendimi tutamamış :

— Zavallı kadın, diye haykırmıştım.

Gazetesini okuyan Albay seslendi

— Ne olmuş?

— Sormayın Albayım, dedim. Cemil kendini asmış.

Albay benim ilgilendiğim kimselerin hepsinizi biliyordu. Karargâhta işleri çabucak toparlar, sonra boş kalırdık. Albay şehirden aldığı bir romanı bitirir, sonra benimle çene yapardı. Arif Bey'i, Hanımefendi'yi, Suzan'ı, sonra Amcam'ı görmediği halde, tanırdı. Adamcağız okuma merakını benim mektuplarıma kadar ilerletmişti.

— Olacağı buydu, dedi. Eh ne yapalım. Böyle insandan ne ailesine hayır gelir, ne memlekete. Peki nasıl olmuş?

— Bakınız, Suzan yazıyor :«Annem çok hasta. Cemil'in Sinop Cezaevi'nde kendisini astığını haber aldık. Babam gitti, cenazesine getirdi. Öğrendiğine göre hükümlülerle orada da kavga etmiş. Dövüşmüşler. Sonra intihar etmiş. Annem çok sarsıldı. Düşüp bayıldı, bir haftadır yatıyor.»

— Eh, analık bu. Elbette acır. Et tırnaktan ayrılır mı?

— Ah Albayım, dedim. Hep terbiye hatası. Bizim ailelerde bir erkek evlat merakıdır gider. Kız doğarsa yerinir, erkek doğarsa sevinirler. Cemil'i erkek evlat diye çok sevmişler. Bu çocuk ağlama nedir bilmemiş. Hiç bir mahrumiyet çekmemiş. Her istediğini anası, babası yerine getirirmiş. Okulda bile öğretmenlere yalvarır «Aman üzülmesin, aman sıkılmasın», derlermiş. Kız kardeşi dünyaya gelince onun oyuncağı ol-

muş. Ağlatır, canını yakarmış. Bu zavallı kızı ihmal etmişler. Varsa Cemil, yoksa Cemil.

— Şımarmış desene.

— Evet. Ben tanıdığım zaman hukuk fakültesine gidiyordu. Arkasında buz gibi elbiseler, son moda bir kıyafet, cepler para dolu, altında da otomobil. İnsanların isteyeceği herşeyi o yaşta elde etmiş. Bu kadar başı boş ve karşısında engel tanımayan bir erkek çocuk okur, ders sıkıntısı, imtihan sıkıntısı çeker mi? Ne yapacağını bilmez bir halde gelmişti. Ben gözüne battım. Beni önce evlerinden, sonra da mağazadan çıkarttı. Kendi arkadaşlarını yerleştirdi.

— Sonra?

— Sonrası işte bu. Yazıhanede ne kadar hesap defteri, fatura, dosya varsa hepsini ayak hizmeti yapan adama vererek: «İsmail, bunları çöpçüye ver», demiş. Adamcağız: «Aman Beyim, demiş. Bunların saklanması gerekli. Bakarsınız maliye ister. Defterlerin saklanma zorunluğu vardır». Cemil kızar. İsmail'i de kovar mağazadan. «Bunlar yazılmış, çizilmiş şeyler. Ben herşeyi yeniden yapacağım», der. Binanın kapıcısına verir. Eh ne olsa onlar ticaret işlerinden biraz anlarlar. Neden sonra Arif Bey mağazayı tekrar açıp çalışmaya başladığı zaman defterler, faturalar ortaya çıktı.

— Bu nasıl kafadır be!

— İşte böyle şımarık bir kafa Albayım. Kanun, nizam tanımıyor. Herşeyin istediği gibi olmasına alışmış.

— El yumruğu yememiş, desene.

— Yumruk değil, bir acı söz, hatta bir itiraz olsun işitmemiş. Karşısına zorunluluklar çıkmaya başlayınca o da ifrit oldu. Babasının kafasına bira şişesi vurmalar, ustura ile yüzünü kesmeler, anasını saçından sürüklemeler. Kızkardeşini tekmeleyip çürük içinde bırakmalar. Sonra da evlerinde kaldığı arkada-

şının nişanlısını gezmeye götürüp arabanın içinde sataşmalar.

Albay dişlerini sıkarak :

— Desene kudurmuş kerata, dedi. Bu herif yaşasaydı toplumun başına bela olmaz mıydı?

— Olurdu Albayım, ama işte analık bu. Zavallı kadın her zaman mahzun, her zaman ümitliydi. Cemil'e hiç suç bulmazdı. Biz fena terbiye ettik, derdi. Bu çok doğruydu.

Albay merakından bir sigara yakarak :

— Murat, dedi. Ben bir yerde okumuştum. Fener bekçisinin bir oğlu var. Bu oğlan tanıdığı bir kadının fino köpeği tarafından ısırılıyor. Sen fino köpeğini bilir misin?

— Bilirim Albayım. Küçük çapta köpeklerdir.

— Hay babanın canına rahmet. Tamam işte. Bu köpek meğer kuduzmuş. Delikanlı kuduruyor, her tarafa saldırıyor, nihayet babası onu kendi elleriyle boğuyor.

— Çok acıklı bir durum.

— Evet. İnsanlıktan çıkmış, canavar kesilmiş bir evlattan hayır gelmez. Kimbilir kimlerin canını yakacaktı daha.

— Doğru, ama ana yüreği işte. O kadar sevdiği üzerine düştüğü evladının bu şekilde ölmesine içi razı olur mu?

— Olmaz, bilirim, olmaz. Ama işte kendi cezasını kendi eliyle vermiş. Babası da kahırlanmıştır tabii.

— Elbette efendim. Size birşey söyliyeyim mi? Bu Semahat Hanım yüksek tahsil görmüş, sazlı sözlü, iki yabancı dil bilen, çok güzel, endamlı, nazik ve asil bir kadın.

— Yapma be!

— Vallahi eksik söyledim Albayım, fazla değil. O kadar da temiz kapli, eli açık, insancıl bir Hanımefendi. Oğlunu o kadar sevmiş ki kendisine âşık olan

kocasını gözü görmemiş. Senelerce ihmal etmiş onu. Cemil cezaevine girince karı koca arasında bir yakınlaşma oldu. Semahat Hanım iyi huylu, sakin bir adam olan Arif Bey'e gereken değeri verdi.

— Mağaza işliyor mu?

— Ben işler bıraktım. Kimbilir ikisi de ne kadar perişan oldular.

— Oğlum her ateş söner, her acı körelir. Zaman insana herşeyi unutturur. Allah o serserinin taksiratını affetsiz. Bari teselli edecek birşeyler yaz. Onlar seni evlat gibi seviyorlar.

Albayımın söylemesine gerek yoktu. Ben aklıma geldiği kadar teselli edecek sözleri sıralayıp yolladım. Belki acılarını paylaştığım için, onlar kendileriyle ilgilenen bir can daha bulunduğunu görmekten hoşnut olmuşlardır.

İyiliklerini, bana gösterdiği yakınlığı unutamayacağım Semahat Hanım'ın bu evlat acısına ben de katıldım.

YETİM MALINI yiyenlerin suçlarının burunlarından fitil fitil geleceğine ben askerlikten döner dönmez inanmıştım.

On sekiz ay uzak kaldığım bu doğduğum şehir olan İstanbul'a geceyarısına yakın gelmiştim. Bu saatte Arif Beyler'i rahatsız edemezdim. Dairenin anahtarını da evsahibime bırakmıştım. Onu uyandırmaya mecbur oldum. Hanımı bana anahtarımı verdi. Daireye girdim. Herşey bıraktığım gibi duruyordu. Sanki oradan o sabah ayrılmışım. Ama hafif bir rutubet kokusu vardı. Yorgun olduğum için hemen yattım.

Ertesi sabah evsahibim bana çay getirmişti. Beni daha irilmiş, ağırlaşmış buluyordu. Haftada bir iki defa kapıyı açmış, daireyi havalandırmış. Hanımı da toz almış.

Sonra bana savcılıktan gelen bir çağırıyı gösterdi. Epeyce korkuyor :

— Yoksa o ahlâksız adam seni yine mi dava ediyor? diyordu.

— O cezaevinde intihar etmiş, dedim. Bu başka bir iş olmalı.

Hemen o gün savcılığa gittim. Savcı yardımcısı ilk soruları sorduktan sonra beni tanıdı. Davanın ne olduğunu merak ettiğimi söyledim.

Savcı bana

— Zamanında gelmediniz, dedi. Kıtanızın nereolduğunu da bilmediğimiz için sizi mahkemeye çağıramadık. Davayı Tapu açmış. Hazine avukatına gidiniz. Size olayı anlatsın.

Oradan Tapu dairesine gittim. Savcılıktan aldığım numara ile dosyayı buldurttum. Avukatla şöyle konuştuk.

— Sizin anneniz Nacibe Hanım'dan kalma bir apartman dairesinde yarım hisseniz varmış. Babanız da vefat edince onun yarım hissesinin yarısı da size intikal etmiş. Böylece dairenin dörtte üç hissesine siz sahip olmuşsunuz.

— Evet, dedim. Bu tamam.

— Peki, dedi Avukat. Sonra üvey annenize kalan dörtte bir hisse ile kendi hissenizi Mehmet Ali Bey'e satmışsınız.

— Ben hissemi satmadım, dedim.

— Peki ama neye malınıza sahip olmadınız?

— Nasıl olabilirdim? Üvey annem orada oturuyordu. Bir başka adamla evlenmişti. O tarihte ancak on üç, on dört yaşımdayım. Amcamın yanına bittim. Sonradan öğrenmiştim, daire satılmış. Bu işi takip edecek olan babamın arkadaşı da vefat edince birşey yapamadım.

Avukat

— Bakınız, dedi. Bu iş şöyle meydana çıktı. Üvey

anneniz amansız bir hastalıktan Belediye Hastanesi'ne kaldırılmış. Öleceğini anladığı sırada içindeki bir ıstırabı kendisine bakan doktora anlatmış, Doktor kendisine söz vermiş. Kadıncağız vefat edince doktor tapu dairesine giderek kadının kocasını nasıl bir hile ile daireyi satmış olduğunun hikâyesini anlatmış. Bunun üzerine daireyi alan Mehmet Ali Bey'i bulmuşlar. O da ölen kadının kocası olan İhsan Bey'in yardımı ile muameleyi takip ettiğini ve paraları verip daireye sahip olduğunu bildirmiş. Bir de nüfus idaresinden araştırma yapıldı. Oradaki kütükte sizin künyenizin yerindeki resminizle, tapu dairesine takrir vermeye giden çocuğun resmi arasında hiçbir benzerlik yoktu.

— Kim bu çocuk? diye sordum.

— Ahmet adında bir sabıkalının oğlu Rıza, dedi avukat. Hastanede ölen kadıncağız, kocası İhsan'ın yetim malını nasıl yediğini ve kendisini nasıl döverek, ölümle korkutarak takrir vermeye götürdüğünü anlatmış. Hatta sizin yerinize takrire götürülen çocuğun da kim olduğunu anlatmış. Üvey babanız İhsan inkâr ediyordu. Fakat Rıza dürüst bir çocukmuş. Mahkemede herşeyi anlattı. Halen soförlük yapan, namusu ile para kazanan bir delikanlı. Babası ise dolandırıcının biri. Burada bir mesele daha var. Rıza'nın babası bu dalavereli işten sonra bir başka suçtan hemen cezaevine girmiş. O tutukluyken ziyaretine giden oğluna hep : «İhsan Amcan'da yirmi bin lira alacağım var. Ben burada aç ve tütünsüzüm. Söyle ona hakkımı versin, yoksa çıkar çıkmaz fena yaparım onu», dermiş Ama İhsan iki yüz bin lirayı cebine koydu ya. Kadını da yüz üstü bırakıp ortadan kaybolmuş. Nihayet bir trafik kazası geçirmiş. Aylarca hastanede yatmış ama çıktığı zaman iki gözü birden kör olmuşmuş.

Ben bu olanları masal gibi dinliyordum. Avukat:

— İşte kardeşim, dava bu? dedi. Tapuyu böylece aldatıp senin hisseni de satmışlar. Bugünkü dairenin

sahibi Mehmet Ali Bey'in bir suçu yok. Tapu sicil muhafızının huzurunda parayı saymış, daireye sahip olmuş. Asıl suçlu İhsan'la Ahmet. Parayı yiyen İhsan elinde bir değnekle sokak sokak dolaşarak dilenen bir kör.

Hazine avukatına teşekkür ederek yanından ayrıldım. Zavallı annem Necibe'den kalan dairedeki hissem böylece kaybolmuştu. Bana hiçbir zaman kötü muamele etmemiş olan üvey annem de ölmüştü. Zaten ben geçmiş zamanın defterlerini çoktan kapatmıştım.

Beni görünce acıları tazelenecek olan Semahat Hanım'a bir türlü gidemiyordum. Son bir defa daha Amcam'ı görmek istedim. Eczacı yerinde yoktu. Eczaneyi genç bir kıza devredip gitmişti.

Amcam'ı camide de aradım. Orada sallanarak Kur'an okuyan bir imam, Halil Efendi adında bir kimseyi tanımıyordu.

Hafıza rastlamak istemiyordum. Ama o apartmana gittim. Kapıcıya sordum. Adam katı yürekliydi. Alay eder gibi anlattı.:

— Bir sabah baktık ki sesi çıkmıyor. Vardım kızına haber verdim. Kapıyı omuzladık. Baktık ihtiyar yere yuvarlanmış. Geçen yıl bu aylardaydı. Hafız Hüseyin kayınbabasının ölüsüne bile sahip çıkmadı. Apartman halkı birlik oldular, adamı alıp götürdüler.

İşte Müslüman amcam bu suretle ve tek başına ölüp gitmişti. İçimi çektim :

— Hafız ne yapıyor? diye sordum.

— Hafız burada değil gayrı, dedi. Daireleri sattılar. Nereye gitiklerini bilmiyorum. Zaten adamdan kimse hoşnut değildi.

— Munise Hanım ne oldu?

— Ha, dedi kapıcı. O sessiz bir kadındı. Hafız'dan çok çekiniyordu. Hafız'dan ayrılmak için iki dairenin parasını ona bırakmış. Mahkemede ayrıldıklarını duydum, ama hanımın nereye gittiğini bilmem. Hafız Hü-

şeyin de paraları çabuk yemiş. Gelip gelip sorardı eski karısını. Zahir ondan para çekecek. Ama kadın bir daha uğramadı buralara.

İşte geçmiş zamanın defterlerinin çoğu böylece kapandı.

Nihayet Fatih'teki apartmana gitmek zorundaydım. Orada beni yalnız gözyaşı ve keder bekliyordu. Erkek evlatlarını kaybeden karı koca onu kolay kolay unutamayacaklardı. Ben onların acılarını tazeleyecektim. Ama içim rahat etmiyordu. Son zamanlarda Suzan bana :

«Askerlik ne kadar uzunmuş, bitip tükenmek bilmiyor...» diye yazıyordu. İşte bir sonbahar günü dairelerinin kapısını çalıyordum. Kapı açıldı. Semahat Hanım solmuş, hırpalanmış bir gül gibi :

— Murat! Diye haykırdı.

Boynuma sarıldı. Ben de ona sarıldım. Yüzünü öptüm. O hıçkırıklarla ağlıyor, bana yükleniyordu. Kapılar açılıyor, birinden Suzan, birinden de Arif Bey çıkıyordu.

Hemen hemen bayılmış olan Semahat Hanım'ı salona götürürken Arif Bey :

— Yeter artık iki gözüm, yeter be yavrum, diyordu.

Adamcağız kendisi de ağlıyordu.

Annesini kanepeye uzatınca Suzan'ı da öptüm. O da bana karşılık verdi. Arif Bey'le birlikte annesini ayıltmak için çalıştık. Adamcağız :

— Haftada bir iki defa böyle baygınlık geçiriyor, dedi. Evlat kaybeden bir biz miyiz? Şu halimize bak. Gören bize acır.

Hakikaten evlerinde neşe, hareket, ışık, renk kalmamıştı. Zengin sayıldıkları halde doğru dürüst bir yemek yedikleri, giyindikleri yokmuş.

Birşeyler hazırlamak için Suzan mutfağa gitmişti. Yavaş yavaş ağlayan Semahat Hanım Arif Bey'e

— Bari kıza yardım et, dedi.

Ben ayağa kalktım.

— Beyefendi kalsın, dedim. O da sizin kadar üzgün. Ben Suzan'a yardım ederim. Bir istediğiniz var mı?

Suzan bileği ile gözlerini silerek ateşin üzerinde birşeyler hazırlamaya çalışıyordu.

— Bitirmişsiniz kendiniz Suzi, dedim.

— Annem, dedi. Çok üzgün. Öldü gitti, arkasında bir yığın ıstırap bıraktı. Sağlığında bize çektirdiği yetişmiyormuş gibi. Benim de ağabeyimdi, ben de acıdım bu sonuca. Ama ne yapalım, bizim suçumuz mu? Azdı, azdı, arkasında bir yığın kötü hatıra bırakıp gitti.

— Sen de artık kendi hayatını yaşamalısın Suzi, dedim.

— Bu evde mi? Bunların içinde mi? dedi kız. Bak yirmi yaşındayım. Acaba rahat bir nefes aldım mı?

— Seni olsun düşünmeleri gerekir.

— Düşünüyorlar, acayip bir düşünce. Beni sana verecekler, ayrı bir daire tutup orada yaşayacak ve onların ıstıraplarından kurtulacakmışız. Nasıl, onların verdikleri bu kararı beğendin mi?

— Bu yeni bir düşünce değil Suzi, dedim. Açıkça konuşulmadı ama seni benimle evlendirmeyi daha bir çok sene önce istiyorlardı. Eğer bu isteklerini benimsememiş olsaydım bu ıstıraplı yuvaya gelmezdim.

— Onlar ne olacak? dedi kız.

— Onları burada türbedar gibi yasa gömülü bırakmayacağız Suzan. Onlar da bizimle geleceklerdir.

Aşırı evlat sevgisinin kötü sonucu ile bütün güçlerini yitirmiş olan Arif Bey'le Semahat Hanım'ı Fatih'teki evden çıkarttım. Şişli'de alınan bir daireye taşındık. Çevrenin değişmesi onların üzerinde de etkisini yaptı. Yeni bir yaşantıya daldılar, ara sıra güldük-

lerini de duyuyor ve karı koca birbirimize bakıyorduk.

Ben, kendi öykümü anlatmak istiyordum, çoculuk öykümü. İçinizde bir soru bırakmamak için sözü buraya kadar getirdim. Şimdi öyküme verdiğim adı tamamlıyorum :

Garip Kuşun Yuvasını Allah Yapar.

— SON —

Kemalettin Tuğcu

GARİP KUŞUN YUVASI

27

Kurtuluş Yayınları

ÇOCUK ROMANLARI